

ნანა ღალაქიშვილი

თვითშეფასების გავდენა
მოსწავლეთა წარმატებებზე

თბილისი
2009

ავტორი ნანა დალაქიშვილი

ყდის დიზაინი გუბა ოჩიაური

ტექნიკური რედაქტორი ნინო ბალანჩივაძე

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო

საქართველოს
განათლებისა
და მეცნიერების
სამინისტრო

ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი

ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი
National Curriculum & Assessment Centre

ISBN 978-9941-0-1492-5

სარჩევი

შესავალი	5
მე-კონცეფცია და თვითშეფასება	7
სკოლა და მოსწავლეთა თვითშეფასება	20
თანაგზოგზობით სწავლა	40
არჩევანი სწავლის დროს	42
მასწავლებლის განსჯის გავლენა მოსწავლეებზე	49
მასწავლებლის მიერ დაშვებული შეცდომები	53
მეგობრობა და მისი მნიშვნელობა	57
მასწავლებლის როლი თვითშეფასების განვითარებაში	64

წინასიტყვაობა

ამ წიგნის მიზანია მასწავლებლებს გავაცნოთ მოსწავლეთა თვითშეფასების მნიშვნელობა და მისი გავლენა მოსწავლეთა პიროვნულ განვითარებასა და წარმატებებზე. ასევე ვესაუბროთ მასწავლებლის როლზე თვითშეფასების განვითარების პროცესში. წიგნში განხილული სტრატეგიები დაეხმარება მასწავლებლებს გამოუმუშაონ მოსწავლეებს ადეკვატური თვითშეფასების უნარი. ეს კი გაუიოლებს მათ დასახონ სასწავლო მიზნები, მიაღწიონ შედეგს და მართონ სასწავლო პროცესი.

მოცემულ მასალაში განხილულია სხვადასხვა რეალური სიტუაცია, რომელთა ანალიზის საფუძველზე მასწავლებლები და მშობლები ნათლად დაინახავენ საკუთარ გავლენას მოსწავლეთა თვითშეფასებაზე. წიგნის გაცნობის შემდეგ მასწავლებლები სერიოზულად დაფიქრდებიან თავიანთი მოსწავლეების თვითშეფასების ხარისხზე და დარწმუნდებიან რა მის მნიშვნელობაში, გაუჩნდებათ სურვილი დაეხმარონ მოსწავლეებს ადეკვატური შეკონცეფციის გამომუშავებაში.

შესავალი

ფსიქოლოგები და განათლების სპეციალისტები საუკუნეა სწავლობენ და კამათობენ, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია თვით-შეფასება და მისი ზეგავლენა მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებაზე.

სულ უფრო და უფრო მეტ დასაბუთებას იღებს ის თეორია, რომ არსებობს დამოკიდებულება მე-კონცეფციასა და სწავლაში წარმატებებს შორის. წარმატებულ მოსწავლეს ხშირად მიაჩნია, რომ იგი მნიშვნელოვანია და უკეთესი დამოკიდებულება უზრუნველყოფს საკუთარი თავის მიმართ, თუმცა ეს კავშირი ორმხრივია.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ კავშირი მე-კონცეფციასა და სასკოლო წარმატებებს შორის თავს იჩენს სკოლამდელი ასაკიდან. მოსწავლეს საკუთარი შესაძლებლობების დაბალი თვითშეფასება შეიძლება პირველ კლასში მისვლამდე გამოუმუშავდეს. ამგვარ მოსწავლეებს სწამთ, რომ ვერ შეძლებენ წარმატებული სწავლაში.

მოსწავლეები ერთმანეთზე დადებით ან უარყოფით ზეგავლენას ახდენენ. ის მოსწავლეები, რომლებისთვისაც ფასეულია სწავლა, პოზიტიურ ზეგავლენას ახდენენ ერთმანეთზე. საკუთარი მე-კონცეფციის ჩამოყალიბებაში დიდ და მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ „ნიშნელოვანი სხვები“ - დედა, მამა, ბებია, ბაბუა, უფროსი დები, ძმები, მეგობრები, თანატოლები, მასწავლებლები და სხვები.

ადამიანისათვის „საკუთარი თავის პოვნა“ ანუ თვითაქტუალუზაცია მეტად მნიშვნელოვანი პროცესია. ინდივიდს გარემოსთან და სხვა ადამიანებთან ურთიერთობით დროთა განმავლობაში უყალიბდება წარმოდგენა იმის შესახებ, თუ ვინ არის იგი რეალურად. ანუ ადამიანი საკუთარი ინდივიდუალიზმის გაცნობიერებითა და შესაძლებლობების განვითარებით იქმნის წარმოდგენას საკუთარ „მე“-ზე.

მე-კონცეფცია შეიძლება განისაზღვროს, როგორც აღქმა,

შეპყენება და შეფასება საკუთარი თავის ინდივიდის მიერ ანუ ფიქრები და დამოკიდებულება საკუთარი თავის მიმართ. მე-კონცეფცია ანუ ინდივიდის წარმოდგენა საკუთარ თავზე მოიცავს პიროვნულ თვისებებს, როლებს და სოციალურ სტატუსს. მე კონცეფცია ხშირად განისაზღვრება, როგორც ადამიანის ზოგადი დამოკიდებულება საკუთარი თავისადმი.

მე-კონცეფცია და თვითშეფასება

მაღალი თვითშეფასება

მაღალი თვითშეფასების მქონე ადამიანებს აქვთ ობიექტური წარმოდგენა საკუთარ სიძლიერესა და სისუსტეზე. მათ შეუძლიათ დასახონ მიზნები და სისუსტის დასაძლევად იმუშაონ ოპტიმიზმით. ასევე ისინი თავს გრძნობენ კომპეტენტურად იმ სფეროში, რომელიც მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ. ისინი სხვა ადამიანების ნეგატიურ შთაბეჭდილებებს მათ მიმართ გადაჭარბებულ ყურადღებას არ აქცევენ.

მაღალი შეფასება არის საკუთარი თავის მოწონება, რომელიც აძლიერებს საკუთარი თავის რწმენას. იგი არ წარმოადგენს ტრაბახს და საკუთარი შესაძლებლობების გადაჭარბებულ აღქმას.

თვითშეფასების ნაწილს წარმოადგენს მიკუთვნების გრძნობა. ანუ შენ იცი შენი ადგილი და იცი, რომ ხარ შენი ოჯახის მნიშვნელოვანი წევრი. იმის შეგრძნება, რომ შენ ხარ ყურადღების ღირსი ან ღირსეული ადამიანი, ძალიან მნიშვნელოვანია. როდესაც ბავშვს აქვს დადებითი განწყობა საკუთარი პერსონისადმი ანუ მაღალი თვითშეფასება, მას შეუძლია შიშის გარეშე შეიძინოს მეგობრები და გადაჭრას პრობლემები. მაღალი თვითშეფასება წარმოადგენს წარმატებული ცხოვრების სოლიდურ ფუნდამენტს.

მაღალი თვითშეფასების ინდივიდებს აქვთ კარგი კომუნიკაციის უნარი. მათ არ უჭირთ ურთიერთობა თანაკლასელებთან, მეგობრებთან და მათ შორის დაბალი თვითშეფასების პიროვნებებთანაც.

მაღალი თვითშეფასების მოსწავლეებს აქვთ უკეთესი კომუნიკაციის უნარი, ვიდრე დაბალი თვითშეფასების მოსწავლეებს. თუმცა აღსანიშნავია ის, რომ ხშირად, განსაკუთრებით მაღალი თვითშეფასების მქონე მოსწავლეები ვერ ინარჩუნებენ ხანგრძლივ ურთიერთობებს. ასევე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ასეთი

მოსწავლეები ჯგუფში მუშაობის დროს თავისუფლად გამოთქვავენ მოსაზრებებს და ხშირად არ ეთანხმებიან თანაგუნდელებს. თავაინთი აქტიურობის გამო ისინი ხდებიან ჯგუფის ფავორიტები, რაც იწვევს მათ არასწორ დამოკიდებულებას სხვების მიმართ და უბიძგებთ დისკრიმინაციისაკენ.

არც მაღალი და არც დაბალი თვითშეფასებაა პირდაპირ კავშირში ძალადობასთან. მხოლოდ ნარცისიზმს ახასიათებს სამაგიეროს გადახდის სურვილი. განსაკუთრებით მაღალი თვითშეფასების ზოგიერთი ფორმების დროს მოსწავლეები დასცინიან და ჩაგრევენ სხვებს. ნარცისიზმი განიხილება აგრესიის წინაპირობად.

მაღალი თვითშეფასება განაპირობებს ბედნიერების შეგრძნებას. დაბალი თვითშეფასება ავითარებს დეპრესიულ განწყობებს.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მაღალი თვითშეფასება ვერ იცავს მოსწავლეებს მოწვევისგან და ნარკოტიკებისგან. მოსწავლეებში თვითშეფასების აწევა ან დაწევა იწვევს დიდ ემოციურ ძვრებს.

დაბალი თვითშეფასება

აღამიანებს, რომლებსაც აქვთ დაბალი თვითშეფასება, უჭირთ ობიექტურად შეაფასონ საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეები, საკუთარ თავს აღიქვამენ არარეალურად და ყოველთვის აქვთ ნეგატიური დამოკიდებულება საკუთარი თავისადმი. ისინი სხვა აღმნიშვნის შეხედულებებს მათ მიმართ იღებენ ზედმეტად სერიოზულად. არ გრძნობენ თავს კომპეტენტურად მათთვის მნიშვნელოვან სფეროებში. აღამიანები დაბალი თვითშეფასებით არიან პესიმისტები.

ცუდი სოციალური შეგუების უნარი, რომელიც უკავშირდება მე-კონცეფციას, შეიძლება სხვადასხვაგვარად გამოვლინდეს. მოზარდები დაბალი თვითშეფასებით ცდილობენ იყენენ შეუმჩნეველნი საზოგადოებაში. მათ ნაკლებად ირჩევენ ლიდერებად და ისინი

იშვიათად მონაწილეობენ სკოლის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ან კლუბებში. მათ არ შეუძლიათ საკუთარი თავის დაცვა და არ გამოთქვამენ მოსაზრებას იმ საკითხებზე, რომელიც მათ აღელვებთ. ასეთი მოზარდებს ხშირად უყალიბდებათ იზოლაციისა და მარტოობის სურვილი. მორცხვი ადამიანები ხშირად გრძნობენ თავს უხერხულად საზოგადოებაში და არიან დაძაბულები. მათზე გავლენის მოხდენა და მათი მართვა ადვილია. ისინი აძლევენ უფლებას სხვებს მიიღონ გადაწყვეტილება მათ მაგივრად, რადგან არ არიან საკუთარ თავში დარწმუნებული. ზოგიერთ შემთხვევაში, იმისათვის რომ მოზარდები გაუმკლავდნენ თავიანთ სიმორცხვეს, მიდიან მსხვერპლზე და ემორჩილებიან სხვა ადამიანების აზრებსა და მოქმედებებს, რათა გახდნენ მათთვის მისაღები. მოზარდები, რომლებიც თავიანთი სურვილის წინააღმდეგ ემორჩილებიან სხვებს, იშვიათად უყვარათ და ენდობიან მათ. თუ მოზარდს ათვალისწინებული აქავს საკუთარი თავი, მას სხვების მიმართაც ექნება უარყოფითი დამოკიდებულება. თუ მას აქვს მაღალი თვითშეფასება და ენდობა საკუთარ თავს, იმავეს განიცდის სხვების მიმართაც.

ინდივიდებს, რომლებსაც აქვთ დაბალი თვითშეფასება, შეიძლება გამოუვლინდეთ ემოციური აშლილობა და ფსიქოსომატური სიმპტომები შფოთის. ასევე აღმოჩნდა, რომ დაბალი თვითშეფასება ხელს უწყობს ნარკოტიკების მოხმარებას და ქორწინების გარეშე ორსულობას. დაბალი თვითშეფასება ახდენს გავლენას მაღაზე და იწვევს ანორექსიას ან ბულემიას.

ზოგიერთ მოზარდს დაბალი თვითშეფასებით შეუძლია დაფაროს ეს დამოკიდებულება საკუთარი თავის მიმართ და შექმნას მოჩვენებითი სახე. ის ცდილობს ისე შეასრულოს ეს როლი, რომ შთაბეჭდილება მოახდინოს სხვებზე. ასეთი თვალთმაქცობა იწვევს დაძაბულობას. მუდმივად ითამაშო საკუთარ თავში დარწმუნებულის, მხიარულისა და მეგობრულის როლი, ნიშნავს ბრძოლას საკუთარ თავთან. ასეთ სიტუაციაში მყოფი ადამიანი ხშირად ნერვიულობს, რადგან ეშინია, არ გადადგას ისეთი ნაბი-

ჯი, რომელიც გამოააშკარავებს მის სიცრუეს.

შფოთის კიდევ ერთ მიზეზს წარმოადგენს არაჰყარი თვითშეფასება და მისი ხშირი ცვლილება. ასეთი მოზარდები არიან მორცხვები და ძალიან მგრძნობიარენი კრიტიკისა და მიუღებლობის მიმართ, რადგან ეს მათთვის კიდევ ერთხელ წარმოადგენს იმის დადასტურებას, რომ ისინი არიან არაკომპეტენტურები. მოზარდები იტანჯებიან, როდესაც მათ დასცინიან ან სხვა ადამიანებს აქვთ მათზე ცუდი წარმოდგენა.

ხშირად გარემოცვა რიყავს დაბალი თვითშეფასების მქონე მოზარდებს. სხვა ადამიანების მიღება და სხვების მიერ ინდივიდის მიღება დაკავშირებულია თვითშეფასების ღონეზე. ყველაზე მაღალი მიღების ხარისხი აღსანიშნავია მაღალი თვითშეფასების დროს და ყველაზე დაბალი გამოწვეულია დაბალი თვითშეფასებით. საკუთარი თავის მიღებას, სხვების მიღებასა და სხვების მიერ ინდივიდის მიღებას შორის არსებობს დადებითი კოლერაცია. საკუთარი თავის მიღება და სოციალური ადაპტაცია მჭიდროდ უკავშირდება ერთმანეთს. ერთ-ერთ დარღვევად მოზარდებში შეიძლება ჩაითვალოს უუნარობა მეგობრობის შექმნის და ახალი ადამიანების გაცნობის. დაბალი თვითშეფასების ბავშვები ხშირად ხდებიან აგრესიისა და დაჩაგვრის ობიექტები.

არასამართლებრივ ქცევასა და მე-კონცეფციას შორის არის მტკიცე კავშირი. წესების დამრღვევი მოზარდების თვითშეფასება უფრო დაბალია, ვიდრე იმათი, ვინც იცავენ წესებს. ის მოზარდები, რომლებსაც აქვთ დაბალი თვითშეფასება, იმეორებენ დამნაშაევობრივი ქცევის მოდელებს. დაბალი თვითშეფასების მოზარდები თვითშეფასების აღსადგენად უერთდებიან დამნაშაევობრივი ქცევის ჯგუფებს, სადაც არასამართლებრივი ქცევისთვის იღებენ შექებას, რის ნაკლებობასაც ისინი მძაფრად განიცდიან.

მაღალი თვითშეფასება მოზარდებს იცავს არასამართლებრივი ქცევისაგან. მას, ვინც საკუთარ თავს თვლის „კარგ ადამიანად“ ან კანონმორჩილად, უვითარდება შინაგანი შეზღუდვა არასამართლებლივი ქცევისადმი.

ჩვილები

თვითშეფასების უნარის განვითარება ინდივიდში უეცრად არ ხდება. თვითშეფასებას ჩვილობის ასაკში ეყრება საფუძველი და ზრდასრულობამდე გრძელდება მისი განვითარება. ჩვილებს არ აქვთ საკუთარი თავის აღქმის უნარი და ისინი თავს განწყენებულად არ განიცდიან. მათ რეალურად არ აქვთ თვითშეფასება. თვითშეფასების ფუნდამენტს წარმოადგენს ის დამოკიდებულება, რომელიც ჩვილებს უვითარდებათ მათ მიმართ პასუხისმგებელი უფროსებისადმი. ჩვილები ნელ-ნელა ხვდებიან, რომ ისინი უყვართ, მათზე ზრუნავენ და თავიანთ დამოკიდებულებას ღიმილით გამოხატავენ.

ჩვილები გრძნობენ უფროსების სიყვარულს და ყურადღებას, თუ უფროსები პასუხობენ ჩვილების ემოციებს, მათ ტირილსა და სიცილს. ჩვილები ენდობიან მშობლებს და იმ ადამიანებს, რომლებიც ზრუნავენ მათ უსაფრთხოებაზე და აკმაყოფილებენ მათ ძირითად საჭიროებებს.

ბავშვები

პირველ ნაბიჯს მე-კონცეფციის ფორმირებისათვის წარმოადგენს იმის გაცნობიერება, რომ ადამიანი არის განწყენებული სხვა ინდივიდებისგან.

მას შემდეგ, რაც ჩვილები ხვდებიან ბავშვები, მათ მაინც არ აქვთ სრული გაგება საკუთარი თავისა. მაგალითად: თუ 1 წლის ბავშვი თოკს ქაჩავს, იგი დგას უძრავად და მხოლოდ ხელებს ამოძრავებს. ბავშვი ვერ ხვდება, რომ საქმის გასაიოლებლად შეუძლია ფეხები გადაადგილოს. ბავშვის ასეთი ქცევა გამოწვეულია იმით, რომ მას ჯერ კიდევ არ ესმის, რომ ფეხებიც მისია და საერთოდ სხეულის ყველა ნაწილი მას ეკუთვნის. ის დროთა განმავლობაში იძენს უნარს გააკეთოს სხვადასხვა მოქმედება და ისწავლოს, ვინ არის თავად.

ბავშვები პატარა ასაკში ხშირად ამბობენ „არას.“ სინამდვილეში ისინი ამით ამბობენ „მე ვისწავლე, რომ მე ვარ დამოუკიდებელი ადამიანი. ეს ძალიან ამაღელვებელი და მნიშვნელოვანია ჩემთვის. მე ამას გამოვხატავ „არა“-ს თქმით მაშინაც კი, როდესაც მე მინდა ნაყინი, რომელსაც შემომთავაზებთ.

დროთა განმავლობაში ბავშვები იღებენ ინფორმაციას საკუთარ თავზე, იქიდან გამომდინარე, თუ როგორ გამოიყურებიან, რა შეუძლიათ, რომ გააკეთონ და ვის ეკუთვნიან.

ბავშვები ხელავენ საკუთარ თავს მშობლების თვალებით. თუ მშობლებს თავიანთი შვილები განსაკუთრებულ ბავშვებად მიაჩნიათ, უყვართ და ხშირად ეუბნებიან ამას, ბავშვებს უვითარდებათ მაღალი თვითშეფასება. თუ მშობლები თავშეკავებული არიან და არ გამოხატავენ საკუთარ გრძნობებს, ბავშვის თვითშეფასება დაბალია.

ყველა მშობელს უნდა ახსოვდეს, რომ დადებითი თვითშეფასება ბავშვის განვითარების უმნიშვნელოვანეს ნაწილს წარმოადგენს. სტრესები, რომელსაც ბავშვები იღებენ სახლში მშობლებს შორის კონფლიქტების დროს, მოქმედებს მათ თვითშეფასებაზე. მშობლები თამაშობენ უმნიშვნელოვანეს როლს თვითშეფასების განვითარებაში და ამიტომ ისინი მუდმივად უნდა გამოხატავდნენ პატივისცემას ბავშვის მოსაზრებების მიმართ და ანგარიშს უწევდნენ მათ ინტერესებს. ბავშვისადმი პატივისცემის გამოხატვა ნიშნავს, მიიღო მისი მოსაზრებები და ინტერესები სერიოზულად და მისცე მას მნიშვნელოვანი და რეალისტური გამოხმაურება.

სკოლამდელი ასაკის ბავშვები

სამი წლიდან ბავშვების თვითშეფასება უვითარდებათ უკვე სხვებთან საკუთარი თავის შედარებით. მაგალითად: ვინ არის უფრო მაღალი ან ვინ არის უფრო სწრაფი.

ბავშვების თვითშეფასება ყალიბდება სოციალურ ჯგუფებთან ურთიერთობისა და თანამშრომლობის დროს. ბავშვის ასაკის ბავშვებს მოუთხოვრებათ საკუთარი იმპულსების მართვა და ოჯახისა და საზოგადოების წევრებთან შეგუება. ამ ჯგუფებთან შეგუება მნიშვნელოვანია, რათა მათ გაუჩნდეთ განცდა ჯგუფთან მიკუთვნების.

ბავშვებში თვითშეფასება უფრო კარგად ყალიბდება, როდესაც მათ აფასებს მათთვის მნიშვნელოვანი ადამიანი. ბავშვის თვითშეფასება ღრმავდება, თუ მშობლები ყურადღებას აქცევენ მის ინტერესებს და არ აკრიტიკებენ მას. თუ ბავშვი ინტერესს აქვდავებს მშობლის საქმიანობის მიმართ, მან უნდა ჩართოს იგი ამ საქმიანობაში. თუ ბავშვი ინტერესდება ზოოპარკში მყოფი რომელიმე ცხოველით, მშობელი უნდა დაეხმაროს ამ ცხოველზე ინფორმაციის მოძიებაში. ასეთი საქციელი ბავშვს არწმუნებს, რომ მის ინტერესს სერიოზულად იღებენ.

თუ ბავშვს სურს, რომ კარგი იყოს სპორტში და ყველა ეუბნება, რომ კარგია ხატვაში, ეს არ აისახება მის თვითშეფასებაზე. თუ ბავშვი იღებს წახალისებას და წარმატებას აღწევს მისთვის მნიშვნელოვან სფეროში მისი თვითშეფასება იზრდება.

მშობლები, რომლებსაც გააზრებული აქვთ ბავშვში მაღალი თვითშეფასების განვითარების მნიშვნელობა, ხშირად ეუბნებიან შვილს, რომ იგი უყვართ და იღებენ მას ისეთს, როგორიც არის. გამოხატავენ სიყვარულს მასთან დიდი დროის გატარებით, მისი მოსაზრებების მოსმენით. მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ბავშვების ტარება სპორტზე, ცეკვაზე (და სხვა), არამედ დასწრება და მათი გულშემოტივრობა კონცერტებისა და სპორტული თამაშების დროს. გულთადი მშობლები ეხმარებიან ბავშვებს დაეაღუ-

ბების შესრულებაში და უნერგავენ საკუთარი შესაძლებლობების რწმენას. მშობლები, რომლებსაც ესმით, თუ რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს ბავშვისთვის მეგობრებს, მოხარული არიან მისი მეგობრების და უქმნიან ბავშვებს კომფორტულ გარემოს.

ხშირია პრობლემები ამ ასაკის ბავშვებში სათამაშოების გაზიარებასთან დაკავშირებით. პარკებსა და ეზოებში, სადაც ბავშვები იყრიან თავს, ხშირად დავინახავთ, რომ პატარა ბავშვს არ სურს ათხოვოს თანატოლს თავისი სათამაშო, მიუხედავად იმისა, რომ მშობელი მას ამას აძალებს.

მკვლევარებმა გამოიკვლიეს, რომ, თუ ბავშვი აიღებს სხვის სათამაშოს, მშობელი აუცილებლად ეტყვის, დაუბრუნოს იგი პატრონს და, თუ იგი თავის სათამაშოს სხვას არ ათხოვებს, მშობელი მას დატუქსავს. ეს არის მშობლებისათვის დამახასიათებელი ქცევა, რომელიც თავისი ურთიერთსაწინააღმდეგო შინაარსით აბნევს ბავშვს.

პატარა ბავშვებს უჭირთ სხვებისთვის ნივთების თხოვება. უფრო დიდ ასაკში ისინი ხვდებიან, რომ გაზიარება შეიძლება. ამას განსაკუთრებით კარგად სწავლობენ მაშინ, როდესაც ხედავენ, როგორ უზიარებენ ერთმანეთს ნივთებს თანატოლები და არა უფროსები. ზოგიერთი ნივთი შესაძლებელია განსაკუთრებით ძვირფასი იყოს ბავშვისათვის. უფროსი ასაკის ბავშვს შეუძლია გაითხრათ, რომ საერთოდ არ არიან ვალდებული ვინმეს რამე ათხოვონ. უმცროსი ასაკის ბავშვებისთვის გაუგებარია, რატომ უნდა თქვან უარი თამაშზე და სათამაშოზე. მათ უჭირთ სათამაშოს სხვისთვის თხოვება, რადგან ისინი ამ დროს სწავლობენ, ვინ არიან თავად და ვინ არიან სხვები.

დროთა განმავლობაში ბავშვები სწვლობენ ნივთების გაზიარებას. ეს მეტად რთული პროცესია, რადგან ბალის აღმზრდელისთვის რთულია ბალანსის დაცვა ბავშვის საკუთრებასა და სხვა ბავშვების მოთხოვნებს შორის. მაგალითად: არიან ბავშვები, რომლებსაც ყოველთვის აკიწყდებათ თავიანთი ფლობასტერების მოტანა და მუდმივად სთხოვენ სხვას. თავად კი ასეთ უპასუხიმ-

გებლო ქცევას აგრძელებენ იქამდე, სანამ თანატოლი მას ფლო-
მასტერებს ათხოვებს.

ასევე გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ ბავშვები არ
უფრთხილდებიან სხვის ნივთებს და აფუჭებენ, რაც იწვევს უსია-
მოვნებას ბავშვებში. ბაღის აღმზრდელმა უნდა სთხოვოს ბავშ-
ვებს, რომ მათთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ნივთი ბაღში
არ მიიტანონ.

თუ გსურთ ბაღის ასაკის ბავშვებს ასწავლოთ გაზიარება, და-
ადგინეთ გაზიარების დღეები, როდესაც ბავშვები თავიანთ საყვა-
რელ სათამაშოებს მოიტანენ ან ცხოველებს მოიყვანენ. ბავშვებმა
ერთმანეთს უნდა აჩვენონ და აუხსნან, რატომ უყვართ ესა თუ
ის სათამაშო. თუ რომელიმე ბავშვი თავის ცხოველს მოიყვანს,
მან უნდა აუხსნას თანატოლებს, როგორი ხასიათი აქვს მის მე-
გობარს, რა უყვარს და როგორ უვლის მას. ასეთი აქტივობები
ხელს უწყობს ბავშვების ურთიერთობებს და მეგობრობას, რაც
მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მათ თვითშეფასებაზე.

როდესაც მასწავლებლები და მშობლები საუბრობენ თვით-
შეფასებაზე, ისინი ხშირ შემთხვევაში გულისხმობენ „კარგ გრ-
ძნობებს“ საკუთარი თავის მიმართ. ბავშვებისათვის კი თვითშე-
ფასება ნიშნავს, რამდენად იქნებიან მიღებული და დაფასებული
უფროსებისა და თანატოლების მიერ.

რაც უფრო იზრდებიან ბავშვები მით უფრო მგრძნობიარენი
ხდებიან საკუთარი თანატოლების შეფასებების მიმართ. მშობელმა
და მასწავლებელმა დახმარება უნდა გაუწიონ ბავშვს, რათა მან
პოზიტიური ურთიერთობები იქონიოს თავის თანატოლებთან.

მას შემდეგ, რაც ბავშვები იწყებენ თანატოლებთან ურთიერ-
ობას, მათი თვითშეფასება იცვლება, რაც ხშირ შემთხვევაში არ
შეესაბამება იმ წარმოდგენებს, რომლებიც მათ სახლში შეუქმნეს.
თვითშეფასება არ შეიძლება ბავშვებს ჰქონდეთ ყველა სიტუა-
ციაში ერთნაირი. შესაძლოა ბავშვი იყოს თავდაჯერებული სა-
ხლში და არ იყოს თავდაჯერებული სკოლაში, უბანში ან ბაღში.
ბავშვმა შესაძლოა თანატოლებთან ურთიერთობის დროს თავი

იგრძნოს მიღებულად ერთ მომენტში და მიუღებლად მეორე მომენტში. მშობლები ვალდებული არიან გაამხნეონ ბავშვი და დაარწმუნონ იმაში, რომ ყოველთვის ეყვარებათ და გაუწევენ მას დახმარებას, რათა მან შეძლოს თავისუფალი და ღია საუბარი იმ ინფორმაციასა და გამოცდილებაზე, რომელსაც იღებს სახლის გარეთ.

მშობელი ბავშვს თვითშეფასების განვითარებაში დაეხმარება. თუ ხელს შეუწყობს მოიპოვოს გამარჯვება და არა მუდმივად ხაზი გაუსვას მის წარმატებას და ტრიუმფს. კრიზისის დროს ბავშვის თვითშეფასება დაბალია. მშობლებმა უნდა აჩვენონ მას, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში უყვართ და რომ ამას არაფერი შეცვლის. როდესაც კრიზისი გაივლის, მშობელს შეუძლია გააკეთებინოს მომხდარის ანალიზი. ბავშვის თვითშეფასება და თავდაჯერებულობა არ ღრმავდება, თუ მას უფროსები არ აუხსნიან, რომ ცხოვრება არის მუდმივად ცვალებადი და ყველა ადამიანის ცხოვრებაში არის წარმატება და მარცხი.

ადრეულ ასაკში ბავშვებში თვითშეფასება ყალიბდება მათთვის მნიშვნელოვანი ადამიანების დამოკიდებულებისა და განსჯის მიხედვით. ის ბავშვები, რომლებსაც აქვთ მაღალი თვითშეფასება, იღებენ დადებით დახასიათებას უფროსებისა და თანატოლებისგან. თუ საზოგადოებაში ცეკვისა და სიმღერის ცოდნა ფასეულობას წარმოადგენს, იმ ბავშვებს, რომლებიც ცეკვასა და სიმღერაზე დადიან, უფრო მაღალი თვითშეფასება აქვთ, ვიდრე მათ, ვინც არ დადიან. ოჯახსა და საზოგადოებაში არსებობს სხვადასხვა შეხედულება, ცრუ რწმენა და სტერეოტიპი გოგოებისა და ბიჭების შესახებ. ეს კი წარმოადგენს დისკრიმინაციის გამომწვევ ფაქტორებს, რაც იწვევს დაბალ თვითშეფასებას ბავშვებში.

ბავშვის თვითშეფასება დამოკიდებულია იმ ჯგუფის ფასეულობებსა და კულტურაზე, რომელშიც ის იზრდება. ის, რასაც საზოგადოებაში აფასებენ, შეიძლება მიუღებელი იყოს პატარა ჯგუფისთვის. ინდივიდები საკუთარ თავს და სხვებს ჯგუფში არსებული სტანდარტების მიხედვით განსჯიან და აფასებენ.

რჩევები შრომლებისათვის

აქტიური მოსმენა ზრდის თვითშეფასებას

- ❖ შეხედეთ თქვენს შვილს და ისე დაუსვით კითხვები ან ჩამოაყალიბეთ წინადადებები. მიაქციეთ ყურადღება გრძნობებს, პოზას, თქვენს ტონს და ხმას;
- ❖ თუ აუცილებელია, დაეხმარეთ ბავშვებს მოძებნონ სიტყვები იმისათვის, რომ გამოხატონ თავიანთი გრძნობები;
- ❖ ნუ შეაწყვეტინებთ საუბარს დეტალების დასადგენად მოუსმინეთ მას ბოლომდე და მხოლოდ ამის შემდეგ გააკეთეთ დასკვნები.

აგრძნობინოთ თქვენს შვილს თავი ფასეულად

- ❖ აღიარეთ მისი უნიკალური თვისებები და ტალანტი;
- ❖ განამტკიცეთ მისი პიროვნება და დაეხმარეთ მათ დაინახონ საკუთარი ნიჭი;
- ❖ თქვენი მოვალეობა არ არის შეცვალოთ თქვენს ბავშვში ყველაფერი, რაც გამადიდებელი შუშით დათვალიერების დროს არ მოგეწონათ. თქვენი საქმეა აგრძნობინოთ თქვენს შვილს თავი ფასეულად და გაზარდოთ მისი თვითშეფასება.

ისაუბრეთ ისე, რომ არ შელახოთ თქვენი ბავშვის ღირსება

- ❖ დაინახეთ უარყოფითი საქციელი მხოლოდ ცუდი ქცევის კონტექსტში და გამორიცხეთ პიროვნული აქცენტები;

- ❖ ახსენით მისი ქცევა განსჯის გარეშე, რადგან ქცევაზე საუბრის დროს შესაძლოა თქვენ შელახოთ ბავშვის ღირსება. ქცევის აღწერა აძლევს მას ინფორმაციას შედეგებზე და იმაზე, თუ როგორ მოქმედებს მიუღებელი ქცევა თავად ბავშვზე და სხვაზე. არასდროს მიაკეროთ კარგის თუ ცუდის იარლიკები. თქვენ უნდა გაყოთ ერთმანეთისაგან შეფასება, ღირსება და ფასეულობები.
- ❖ გაუზიარეთ ბავშვს თქვენი გულისწყრომის. მიზეზები, რაც საშუალებას მისცემს მას, გაიგოს, რამ გამოიწვია თქვენი გაბრაზება. თუ თქვენი ქცევით არ შეეხებით თქვენი ბავშვის ღირსებას და მოეპყრობით პატივისცემით, მისი ყოფაქცევა გამოსწორდება. არასდროს აურიოთ ერთმანეთში შეფასება და შეურაცხყოფა.

შეფასეთ გადაჭარბების გარეშე

- ❖ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ხშირად მშობლები არაობიექტურად აქებენ ბავშვს, რათა მას ასიამოვნონ. დროთა განმავლობაში ბავშვი სწავლობს შეფასებას თავად. გადამეტებული ქება და შეფასება არის ზედმეტი წნეხი იმისათვის, რომ იყოს „ძალიან ჭკვიანი“, „საუკეთესო“, „ყველაზე მშენიერი“ ზოგიერთ შემთხვევაში ასეთი მიდგომა ხელს უწყობს მარცხს.
- ❖ გაითვალისწინეთ, რომ ბავშვის მისწრაფება მუდმივად იყოს საუკეთესო, არის ძალიან მძიმე ტვირთი. შესაძლოა რომელიმე მოსწავლე ხშირად იყოს პანიკაში, რომ მიიღებს დაბალ ქულას. ასეთი ბავშვები არიან ზედმეტად თვითკრიტიკულები. ხშირ შემთხვევაში მათ კყავთ განსაკუთრებით მკაცრი მშობლები და ისინი მუდმივად ცდილობენ დაამტკიცონ, რომ სიყვარულის ღირსი არიან.

დაწყებითი სკოლის ბავშვები

ბევრი ბავშვის თვითშეფასება ქვეითდება სკოლაში შესვლის შემდეგ, რადგან ისინი ხედებიან სრულიად ახალ გარემოსა და სიტუაციაში. განსაკუთრებით რთულია ბავშვებისათვის სასკოლო წესების სწავლა და დაცვა. თვითშეფასება დაწყებით კლასებში ყალიბდება იმის საფუძველზე, თუ როგორ სწავლობენ, როგორ გამოიყურებიან და ჰყავთ თუ არა მეგობრები კლასში. დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს ემინიათ, რომ ეერ დაძლევენ დავალებებს და ეერ შეიძენენ მეგობრებს.

საყოველთაოდ მიღებულია, რომ მე-კონცეფცია განისაზღვრება იმით, თუ რას ფიქრობენ სხვები ჩვენზე. თუმცა ყველა ადამიანი ერთნაირად ძლიერ გავლენას არ ახდენს ჩვენზე. აღმიანებს, რომლებსაც განსაკუთრებული ადგილი უკავიათ ჩვენს ცხოვრებაში და რომელთა შეხედულებებსაც დიდი გავლენა აქვთ ჩვენზე. ეწოდებათ „მნიშვნელოვანი სხვები“. მნიშვნელოვანი სხვების გავლენას ინდივიდზე განსაზღვრავს, ურთიერთობების სიახლოვე, მათი სოციალური მხარდაჭერა, ასევე ძალაუფლება და ავტორიტეტი, რომლითაც ისინი გარემოცვაში სარგებლობენ.

სკოლაში შესვლის დღიდან მასწავლებელი ბავშვისთვის ხდება „მნიშვნელოვანი სხვა“. მთავარი ქვაკუთხედი ურთიერთობაში არის მასწავლებლისა და მოსწავლის ნდობის საკითხი. მოსწავლეს შეუძლია ენდოს მასწავლებელს, თუ მასწავლებელს პოზიტიური ურთიერთობა აქვს მასთან, მოსწავლეებს კი ერთმანეთთან.

თავდაპირველად ბავშვის თვითშეფასების ჩამოყალიბებაში უდიდესი როლი მშობელებს ეკისრებათ. დაწყებით კლასებში კი მასწავლებელი ხდება ძალიან მნიშვნელოვანი ფიგურა მოსწავლეებისათვის. აქედან გამომდინარე, მასწავლებელს დიდი გავლენა შეუძლია იქონიოს მოსწავლის თვითშეფასებაზე.

მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის, რომ ხშირ შემთხვევაში მოსწავლეებს სირთულეები თავიანთი დაბალი თვით-

შეფასების გამო აქვთ. ასეთ ბავშვებთან ურთიერთობის დროს მასწავლებელმა უნდა იქონიოს მოთმინება, გამოიჩინოს მოქნილობა, გასაუმჯობესებელი მაღალი მოლოდინი და მიაქციოს მათ მეტი ყურადღება.

სკოლა და მოსწავლეთა თვითშეფასება

არსებობს უცხოური კვლევები მოსწავლეთა თვითშეფასების განვითარებასთან დაკავშირებით. დაკვირვება დაიწყო მე-5, მე-6 კლასის მოსწავლეებზე და გაგრძელდა სკოლის დაშთავრებამდე. კვლევების საფუძველზე დადგინდა, რომ მოსწავლეთა თვითშეფასება უმნიშვნელოდ გაუმჯობესდა. მოსწავლეთა დაბალი თვითშეფასება, რომელიც მათ მოზარდობის ასაკში ჰქონდათ, არ შეიცვალა და დარჩა იგივე. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ გოგონების თვითშეფასება კლებულობს ასაკთან ერთად, ხოლო ბიჭებისა კი მატულობს.

მოზარდები ძალიან მგრძნობიარეები არიან მნიშვნელოვანი ცვლილებების მიმართ. მაგალითად, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მოზარდების თვითშეფასება კლებულობს ერთი ქალაქიდან მეორე ქალაქში ან ერთი სკოლიდან მეორე სკოლაში გადასვლის შემთხვევაში.

ერთ-ერთი უცხოური კვლევა აჩვენებს, რომ ყველაზე დაბალი თვითშეფასება მოზარდებს აქვთ 12 წლის ასაკში. მეცნიერები დაინტერესებული არიან, თუ რა ფაქტორები იწვევს თვითშეფასების ასეთ უეცარ კლებას. კვლევამ აჩვენა, რომ თვითშეფასების კლება ამ შემთხვევაში არ უკავშირდება მომწიფების ასაკს, არც მოსწავლეთა მოსწრებას და არც მათ სოციალურ მდგომარეობას.

მე-7 კლასელების კვლევამ დაადასტურა, რომ მოსწავლეთა მე-კონცეფციაზე დიდ გავლენას ახდენს ერთადერთი ფაქტორი

- დაწყებითი საფეხურისთვის დამახასიათებელი დაცული და კომფორტული გარემოს ცვლილება საბაზო საფეხურზე გადასვლის დროს. დაწყებით კლასებში მოსწავლეები უფრო დაცულად და კომფორტულად გრძნობენ თავს, რადგან ძირითადად აყვავებული ან რამდენიმე მასწავლებელი და შეგუებული არიან მათ სწავლის სტილს. დაწყებითი საფეხურიდან საბაზო საფეხურზე გადასვლა დაბლა სწევს თვითშეფასებას და შეიძლება ძალიან სტრესულიც კი აღმოჩნდეს მოზარდისათვის. თუ მასწავლებლები გაითვალისწინებენ სირთულეებს, რომელიც მოსწავლეებს ხედვბათ დაწყებითი საფეხურიდან საბაზო საფეხურზე გადასვლის დროს, უკეთეს შედეგებს მიიღებენ.

ურთიერთობები კლასში

კლასში არსებული ორი ტიპის ურთიერთობა, ურთიერთობა მასწავლებელსა და მოსწავლეს და ურთიერთობები მოსწავლეებს შორის, გავლენას ახდენს მოსწავლის თვითშეფასებაზე. მასწავლებელი განსაკუთრებულ ყურადღებას კლასში არსებული ურთიერთობის ხარისხზე უნდა ამახვილებდეს, რომლის საფუძველს ურთიერთპატივისცემა წარმოადგენს.

მოსწავლეებს უწყალობდებათ მაღალი თვითშეფასება, თუ მასწავლებელი შემოქმედებითად უდგება სწავლების პროცესს და პრიორიტეტს მოსწავლის წახალისებას ანიჭებს. მოქმედებს იმ სტრატეგიით, რომელიც მოსწავლეს აძლევს საშუალებას, გააკეთოს არჩევანი, გამოამჟღავნოს საკუთარი შესაძლებლობები, იაზროვნოს დამოუკიდებლად და გამოთქვას საკუთარი შეხედულებები.

მოსწავლისა და მასწავლებლის ურთიერთობა

თუ მასწავლებელს სურს ჩამოაყალიბოს პოზიტიური ურთიერთობები და დაიმსახუროს მოსწავლეთა ნდობა, იგი უნდა იცნობდეს თითოეულ მოსწავლეს პიროვნულად და იცოდეს მათი საჭიროებები და ინტერესები. შეძლოს დაარწმუნოს თითოეული მოსწავლე საკუთარ შესაძლებლობასა და უნიკალურობაში. არ გამოავლინოს ფავორიტიზმი ზოგიერთი მოსწავლისადმი და არ მიაკეროს იარღიეები მოსწავლეებს. შეძლოს მოსწავლეთა აქტიური მოსმენა და გადაჭრას პრობლემები ყველას ღირსებისა და პატივისცემის შენარჩუნებით. გამოავლინოს ყველა მოსწავლისადმი ერთნაირი ყურადღება და ინტერესი.

კვალიფიცირებული მასწავლებელი, როგორც მოსწავლის ინტერესების დამცველი, ზრუნავს, რომ თითოეულმა მოსწავლემ მიიღოს თავისი წილი ყურადღების და დაამყაროს თანაბარი ურთიერთობა მათთან, მიუხედავად მოსწავლის ნაკლისა და უუნარობისა, სოციალური ან კულტურული, ენობრივი, ეთნიკური, რელიგიური ან სქესობრივი განსხვავებებისა. თუმცა, ზემოთ აღნიშნული მიდგომა არ არის მარტივი. აღნიშნული საკითხი საკმაოდ რთულია, რადგან მასწავლებელმა უნდა გააცნობიეროს თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალურობა, ნიჭი, შესაძლებლობები და ამის შესაბამისად წარმართოს სასწავლო პროცესი;

სასწავლო კონტექსტი მოქმედებს მასწავლებლისა და მოსწავლის ურთიერთობაზე. როდესაც მასწავლებელი ურთიერთობს მოსწავლესთან, იგი უნდა გამოხატავდეს მზრუნველობას ზშირად სასწავლო აქტივობაზე ფოკუსირებით. მასწავლებლისთვის სასწავლო პროცესი განიხილება როგორც ერთი მთლიანი. ანუ ჩვენ ვერ ვისაუბრებთ მზრუნველობაზე, როგორც ცალკე აქტივობების პაკეტზე. იგი შედის თითოეულ აქტივობაში, რომელსაც მასწავლებელი ატარებს. ასევე პროცედურებსა და საკლასო მენეჯმენტის სტრატეგიებში. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა იქონიოს რეფლექსია გამოყენებულ პროცედურებსა და სტრატე-

გიაზე, რათა გაიაგოს, რამდენად ახდენს გავლენას იგი მოსწავლეთა თვითშეფასებაზე. მასწავლებლის სწავლის სტილი წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს, რომელიც მოქმედებს მოსწველეთა თვითშეფასებაზე. მასწავლებლის სწავლის სტილზე კი გავლენას ახდენს მისი ფასეულობები. ანუ ეს ნიშნავს იმას, რომ თუ მასწავლებელი იზიარებს დემოკრატიულ ფასეულობებს, მისი სწავლების სტილიც შესაბამისია და თუ არა, მისი სწავლების სტილი ავტორიტარულია. მასწავლებლის ფასეულობების გამოვლინება ხდება ყოველდღიურად მის სასწავლო პრაქტიკაში. მასწავლებელს შეუძლია გაზარდოს მოსწავლის დაბალი თვითშეფასება, თუ ის არასდოს შელახავს მის ღირსებას და მოეპყრობა მას პატივისცემით, ყურადღებითა და მზრუნველობით.

მოუსმინეთ მოსწავლეს აქტიურად, თუ გსურთ გამოხატოთ მისდამი პატივისცემა. მოსმენის კულტურა, ადამიანის ძალიან მნიშვნელოვანი თვისებაა. ნებისმიერი სახის სწავლებისას, ერწმუნდებით მოსმენის უდიდეს მნიშვნელობაზე. სწავლება, ეს არ არის მხოლოდ აზროვნებისა და ლაპარაკის ხელოვნება. სწავლება, მოსმენისა და გაგების ხელოვნებაა. მასწავლებლისათვის მოსმენის უნარ-ჩვევა გაცილებით უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს მაშინ, როცა განათლების მიზანი არა მარტო მოსწავლისათვის ცოდნის გადაცემაა, არამედ მოსწავლეების მიერ ცოდნის აგება. მასწავლებელმა იცის, რომ მოსწავლეები ცოდნას აგებენ საკუთარი გამოცდილების, უკვე არსებული ცოდნისა და რწმენის საფუძველზე. მოსწავლეს გააჩნია სამეაროს საკუთარი აღქმა, რომელსაც სჭირდება შემდგომი განვითარება. თუ ის აქტიურად არ იქნება ჩართული სასწავლო პროცესში, ვერ შეძლებს მიწოდებული ინფორმაციისა და შეთავაზებული კონცეფციების სწორად გააზრებას.

თუ გსურთ გაარკვიოთ ხართ თუ არა აქტიური მსმენელი, დააკვირდით და გაანალიზეთ საკუთარი მოქმედება. დაუსვით თქვენს თავს შემდეგი შეკითხვები:

1. გულისყურით უსმენთ თუ არა მოსწავლეებს?
2. დასმულ შეკითხვებზე ნაწილობრივ თქვენ ხომ არ სცემთ პასუხებს?
3. აცდით თუ არა მოსწავლეებს ბილომდე აზრის გამოთქმას?

მასწავლებლის უმნიშვნელოვანეს მოვალეობას კლასში მზრუნველი და უსაფრთხო გარემოს შექმნა წარმოადგენს. მზრუნველი და უსაფრთხო გარემო შესაძლებელია არსებობდეს მხოლოდ საკლასო საზოგადოების ჩამოყალიბების შემთხვევაში, სადაც მოსწავლის ყველა პირობა აქვს განვითარდეს აკადემიურად, სოციალურად და პიროვნულად.

მასწავლებელს უნდა აკონდეს გათავისებულები ის, რომ ყველა მოსწავლეს სურს:

- ❖ მიესალმონ ყოველ დილას კეთილგანწყობილი;
- ❖ გაუკეთონ პოზიტიური და სასიამოვნო შენიშვნები;
- ❖ მასწავლებლები აქტიურად უსმენდნენ და პასუხობდნენ;
- ❖ ისაუბრონ სკოლაში მეგობრებთან;
- ❖ შეიძინონ ცოდნა და უნარ-ჩვევები;
- ❖ იცოდნენ სხვებმა, რომ მათ აქვთ ესა თუ ის უნარ-ჩვევა;
- ❖ შეეძლოთ პრობლემებზე ფიქრი და მათი გადაჭრა;
- ❖ აკონდეთ წინასწარ შეთანხმებული ნორმები და წესები;
- ❖ მიიღონ და გასცენ კომპლიმენტები;
- ❖ იყენენ მიღებული და დაფასებული ჯგუფში;
- ❖ შეძლონ დახმარების გაცემა და მიღება;
- ❖ შეძლონ მეგობრების შეძენა და მათი შენარჩუნება;
- ❖ შეძლონ შეიტანონ წვლილი საკლასო საზოგადოებაში;
- ❖ აკონდეთ უფლება შეცდომების დაშვებისა და გამოსწორების;
- ❖ ა.შ.

მნიშვნელოვანია მაწავლებელს ახსოვდეს:

- ❖ იარლიკები, დაჯგუფებები, ადგილების მიკუთვნება არის დაბალი თვითშეფასების ხელშეწყობი;
- ❖ აუცილებელია ფოკუსირება იმაზე, თუ როგორ გაეღწეოს ახდენს ურთიერთობები თვითშეფასებაზე;
- ❖ სიტბოს და ინტერესის გამოვლენა თითოეული მოსწავლის მიმართ ქმნის ურთიერთნდობის საფუძველს.

მასწავლებლის მოლოდინის გავლენა მოსწავლეთა თვითშეფასებაზე

მასწავლებლების მოლოდინი გავლენას ახდენს მოსწავლეების სამუშაოს ხარისხზე, სწავლის მოტივაციასა და მათ განწყობაზე წარმატებისა და მარცხის მიმართ.

ისინი მასწავლებელთა მოლოდინის მიხედვით იქცევიან. მოსწავლეები სამუშაოს ასრულებენ მათი მოლოდინის შესაბამისად. ნუ განსჯით მოსწავლეებს მათ მიერ შესრულებული სამუშაოსთვის, რადგან ამით გამოხატავთ თქვენს მოლოდინს (მაღალი, დაბალი). სცადეთ, გაამხნეოთ თქვენი მოსწავლეები და მისცეთ სტიმული, საუკეთესო კუთხით წარმოადგინონ თავიანთი ნიჭი და უნარი.

როდესაც მასწავლებელს აქვს რწმენა, რომ ყველა მოსწავლეს შესწევს სწავლის უნარი და მოქმედებს ამ რწმენით, იგი უზრუნველყოფს ცოდნის ხელმისაწვდომობას ყველა მოსწავლისათვის;

ხშირად სკოლაში არის გავრცელებული აზრი იმის შესახებ, რომ რომელიმე კლასი სუსტია და ეს იარლიყი ამ კლასს სკოლის დამთავრებამდე მიჰყვება. ამის შესახებ მოსწავლეებმაც იციან და ხშირად ამბობენ „ჩვენ ხომ სუსტი კლასი ვართ.“, „ჩვენ ამას ვერ შევძლებთ.“, „მაინც ცუდი შედეგები გვექნება“, „ჩვენ მეტი არ შეგვიძლია“, „ყველამ იცის ჩვენი წარუმატებლობის შესახებ“.

ამ ტიპის იარლიყების პატარებელი კლასის მოსწავლეები ასრულებენ იმ როლს, რომელიც მათ მასწავლებლებმა მიანიჭიეს და ზუსტად პასუხობენ სკოლისა და მასწავლებლების მოლოდინს.

როგორ უნდა მოიქცეს მასწავლებელი, რომ შეაცვლეინოს კლასს ასეთი უარყოფითი დამოკიდებულება საკუთარი შესაძლებლობების მიმართ? ქვემოთ მოცემულია, რამედენიმე რეკომენდაცია, რომელიც დაგეხმარებათ ამ პრობლემის დაძლევაში.

პირველი ნაბიჯი: თუ თქვენ მიხვდით, რომ თქვენს კლასს აქვს უარყოფითი დამოკიდებულება საკუთარი შესაძლებლობების მიმართ, გააგებინეთ მოსწავლეებს, რომ არ ეთანხმებით ამ შეხედულებას.

მეორე ნაბიჯი: გამოიკვლიეთ ორი საკითხი თქვენს კლასზე. პირველი როგორ ურთიერთობენ მოსწავლეები ერთმანეთთან და მეორე როგორ ურთიერთობენ თქვენთან. დააკვირდით მათ სამუშაო პროცესს. იპოვნეთ კლასის დადებითი საერთო მახასიათებელი, თუნდაც მხოლოდ ერთი, და დაიწყეთ მისი გამოყენება, პოზიტიურ შენიშვნად.

მესამე ნაბიჯი: შეაქეთ ამ დადებითი მახასიათებლით ყოველთვის, როდესაც ამის საშუალება მოგეცემათ. თქვენ შეამჩნიეთ, რომ მოსწავლეები მიიღებენ ამ შექებას და მას სიმართლედ აღიქვამენ. დროთა განმავლობაში ისინი მოიქცევიან ამ მახასიათებლის შესაბამისად.

თუ თქვენ გყავთ ერთზე მეტი კლასი, მაშინ იფიქრეთ ორ პოზიტიურ იარლიყზე თითოეული კლასისთვის და იხმარეთ ეს იარლიყები ხშირად. თითოეულმა თქვენმა კლასმა უნდა დაიჯეროს, რომ თქვენს გულში მას აქვს განსაკუთრებული ადგილი. მაგალითად, პოზიტიური იარლიყები შეიძლება იყოს: მზრუნველი, ინტერესიანი, ჭკვიანი, კაგად ორგანიზებული, წარმატებული, მეგობრული, ღრმად მოაზროვნე, თანამშრომელი, ზრდილობიანი, ბეჯითი, ყურადღებიანი და სხვა.

დროთა განმავლობაში შეგიძლიათ პოზიტიური იარლიყები გაამრავალფეროვნოთ. მთავარია იარლიყებში სიმართლის მარ-

ცვალი აუცილებლად იყოს, რათა მოსწავლეებისათვის ის ყალბად არ გამოიყურებოდეს და თქვენი ირწმუნონ. სასურველია პოზიტიური შენიშვნის გაკეთების დროს ზუსტად აღწეროთ, რა იძლევა პოზიტიური შენიშვნის საფუძველს.

გააგებინეთ თქვენს მოსწავლეებს, რომ თქვენ მათზე ზრუნავთ

შესაძლებელია თქვენ გაქვთ არაჩვეულებრივი გაკვეთილის გეგმა, მაგრამ თუ მოსწავლეებს არ სჯერათ, რომ თქვენ მათზე ზრუნავთ, არაფერს აზრი არ აქვს. გამოავლინეთ ინტერესი მოსწავლეების საქმიანობის, საჭიროებებისა და ინტერესის მიმართ კითხვების დასმით და დაუკავშირეთ იგი თქვენს გაკვეთილს. მასწავლებლის და მოსწავლის კარგი ურთიერთობა გააუმჯობესებს სწავლებისა და სწავლის პროცესს.

მოსწავლეს ყველა ასაკში სჭირდება იგრძნოს, რომ მათ მასწავლებელს მოსწონს იგი და მხარს უჭერს მის მცდელობებს. არსებობს ბევრი საშუალება აჩვენოთ თქვენს მოსწავლეებს, რომ თქვენ ზრუნავთ მათზე.

რჩევები დაწყებითი კლასის მასწავლებელს:

- ❖ დაეთანხმეთ თქვენს მოსწავლეებს იმდენჯერ, რამდენჯერაც შე-
საძლებლობა გექნებათ;
- ❖ დაადგინეთ ყველასთვის საპასუხისმგებლო ქცევის ნორმები და
იყავით სამართლიანი ამ ნორმების დაცვის დროს;
- ❖ ისაუბრეთ მშვიდად მოსწავლესთან;
- ❖ მოსუმიწით ყველა თქვენს მოსწავლეს. წაახალისეთ ისინი, რათა
გაგიზიარონ საკუთარი იდეები და მოსაზრებები;
- ❖ როდესაც მოსწავლე გელაპარაკებათ, გაჩერდით და მოუსმინეთ;
- ❖ გამოაკარით თქვენი მოსწავლეების დაბადების დღეების განრიგი
და არ დაგავიწყდეთ მილოცვა;
- ❖ დაესწარიტ სკოლის ღონისძიებებს, რომელშიც თქვენი მოსწავ-
ლეები იღებენ მონაწილობას, სპორტული თამაშები, სპექტაკლ-
ები და ა.შ.;
- ❖ მოეპყარით თქვენს მოსწავლეებს პატივისცემით და იგივე მოი-
თხოვეთ მათგან;
- ❖ გამოამყდენეთ ყურადღება მოსწავლეების მიმართ და მოისმინეთ
მათი პრობლემები;
- ❖ გამოავლინეთ იუმორის გრძნობა. გაიცინეთ, როდესაც სასაცი-
ლო ამბავი ხდება კლასში — განსაკუთრებით, როდესაც ეს თქვენ
გეხებათ;
- ❖ დაელაპარაკეთ ყველა მოსწავლეს ყოველ დღე;
- ❖ ჩაინიშნეთ კომენტარები თქვენი მოსწავლეების შესახებ. დაწე-
რეთ პოზიტიური კომენტარები და მიაკარით მათ რვეულებს;

- ❖ მიაქციეთ ყურადღება თქვენი მოსწავლეების ჯანმრთელობას. თუ მოსწავლეები აცდენენ გაკვეთილებს აკადემოფობიის გამო, პოიკითხეთ ისინი დაურეკეთ დაელაპარაკეთ. თუ არის შესაძლებელი გაუგზავნეთ დავალებები სახლში;
- ❖ დაელაპარაკეთ მოსწავლეს, თუ ამჩნევთ მის ქცევაში უარყოფით ცვლილებას;
- ❖ იქონიეთ დრო იმისათვის, რომ უთხრათ თქვენს მოსწავლეებს, რა მოგწონთ მათში;
- ❖ გადაუდეთ სურათები თქვენს მოსწავლეებს და გამოაკარით ისინი;

ნდობის მოპოვება

მასწავლებელსა და მოასწავლეებს შორის უნდა არსებობდეს ნდობა. ბევრ პრობლემას სკოლაში დაურეგულირებელი ურთიერთობები და უნდობლობა წარმოშობს. პოზიტიური ურთიერთობა ურთიერთნდობაზეა დამოკიდებული. ქვემოთ მოცემული ჩამონათვალი მოგცემთ საშუალებას, გახდეს ნდობა თქვენი ურთიერთობების საფუძველი.

- ❖ ისაუბრეთ ნდობაზე, როგორც ორმხრივ პასუხისმგებლობაზე;
- ❖ გამოავლინეთ ყველა მოსწავლისადმი განსკუთერებული ყურადღება;
- ❖ აგრძნობინეთ თითოეულს მისი უნიკალურობა და ჩათვალი, რომ ბევრი პრობლემა კლასში თავისით გადაიჭრება.

ბავშვი მასწავლებელს უნდა აღიქვავდეს ჩვეულებრივ ადამიანად, რომელიც ოდესღაც იყო ბავშვი და ჰქონდა პრობლემები, რომლებიც დაძლია. სასურველია მოუყვეს ბავშვებს საკუთარი

ბავშვობიდან პატარა ეპიზოდები, გაიხსენოს რაზე ოცნებობდა. ასევე შეიძლება მისცეს ამას საიდუმლოს ფორმა. „მე მაქვს ერთი საიდუმლო, რომელიც მინდა, რომ გაგიმხილოთ. მაძლევთ პირობას, რომ ეს ჩვენს შორის დარჩება?“ შესაძლოა ზოგიერთ ბავშვს დაებადოს სურვილი საკუთარი საიდუმლოს გამჟღავნებისაც.

სწავლების დროს არ გამოიჩინოთ ქედმაღლობა. ყოველთვის აგრძნობინეთ მოსწავლეებს თქვენი თანადგომა საუბრის დროს. მაგალითად: „მომეცი უფლება აგიხსნა“, „თავდაპირველად შეხედე, მე როგორ ვაკეთებ“, „აბა, ვნახოთ, თუ შეეძლებოდა ამაში გარკვევას“, „საინტერესო გადაწყვეტილებაა, რატომ ამოირჩიე მაინცდამაინც ეს?“ „მე ზუსტად არ ვიცი, პასუხი როგორია, აბა, მოდიოთ, ერთად განვიხილოთ“ და ა.შ.

ნუ შეჰპირდებით ისეთ რამეს, რასაც ვერ შეასრულებთ. მაგალითად, თუ თქვენ მოსწავლე განდობთ რაღაც ამბავს, ნუ შეჰპირდებით, რომ არავის ეტყვით, რადგან არის ისეთი სიტუაცია, რომლის შესახებ მშობლებმა უნდა იცოდნენ.

ზოგიერთ მოსწავლეს სჭირდება დიდი დრო, რომ გენდოთ და ამიტომ გამოიჩინეთ მოთმინება.

მეტად მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ საუბრობთ მოსწავლეებთან და რა ტიპის შენიშვნებს აძლევთ. მოსწავლეებზე პოზიტიური ურთიერთობის დასამყარებლად და მათი ნდობის მოსაპოვებლად საუკეთესო საშუალებას წარმოადგენს სიტყვა მეს გამოყენება შენიშვნების მიცემის დროს. რას ნიშნავს მე შეტყობინების გამოყენება? იმისათვის, რომ უკეთ გავერკვეთ ამ საკითხში, განვიხილოთ რამდენიმე ტიპიური შენიშვნა, რომლებსაც მასწავლებელი ხშირად აძლევს მოსწავლეებს: „შენთვის უკეთესი იქნება, რომ ყურადღებით იყო“, „შენ ძალიან ხმაურობ“, „რასაც შენ აკეთებ, ყველაფერი არასწორია“.

ასეთი შენიშვნებით მასწავლებელი განსჯის და ადანაშაულებს მოსწავლეს. არასდროს არ დაიწყეთ შენიშვნები „შენ“ მიმართვით. გამოიყენეთ სიტყვა მე ან ასევე შეგიძლიათ გამოიყე-

ნოთ ჩვენ ან ჩვენია. მაგალითად, იმის მაგივრად, რომ თქვათ: „შენთვის უკეთესი იქნება, რომ ყურადღებით იყო“ თქვით „მე მსურს, რომ იყო ყურადღებით.“ „შენ ძალიან ხმაურობ“ მაგივრად „ჩვენ ყველა უნდა ვიყოთ ჩუმად, რომ გავიგონოთ.“ „შენ რასაც აკეთებ, ყველაფერი არასწორია“. ამის მაგივრად „მე ვფიქრობ, შემიძლია დაგეხმარო ამის კეთებაში“

შენიშვნების ამდაგვარად ფორმულირებით მასწავლებელი თავიდან აიცილებს მოსწავლის შეურაცხყოფას და უკმეხ მიმართვას. ასევე ასეთი შენიშვნა მოსწავლეებს არ იწვევს თავდასაცავად. მე შეტყობინება მუშაობს იმიტომ, რომ არ იწვევს კონფრონტაციას და უარყოფს შეურაცხყოფელ წინადადებებს. ამ ტიპის შენიშვნებით გამოვხატავთ პატივისცემას მოსწავლეების მიმართ და არ განვიკითხავთ და განეხიჯით მათ.

მასწავლებელი საუბრობს პრობლემაზე ისე, რომ არ ადანაშაულებს მოსწავლეს. ეს ნიშნავს, გადაწყვეტოთ პრობლემა მოსწავლის ღირსების შენარჩუნებით. ასეთი ცვლილება სთავაზობს მოსწავლეს პრობლემის გადაწყვეტას და არ მიუთითებს შეცდომებზე, რომელსაც უშვებს იგი. მე შეტყობინებით მუშაობის დროს, თქვენი საქმიანობა სასიამოვნო გახდება და არ დაგჭირდებათ მოსწავლეებისათვის მკაცრი და დამამცირებელი ტონით მიმართვა. მოსწავლეებისადმი პატივისცემის გამოხატვით თქვენ იმსახურებთ მათ ნდობას და ასევე ზრდით მათ თვითშეფასებას.

დაარწმუნეთ მოსწავლე საკუთარ შესაძლებლობებში

გამოკვლევებმა გვიჩვენა, რომ მასწავლებელს დიდი ზეგავლენა აქვს მოსწავლის ამა თუ იმ უნარ-ჩვევის ჩამოყალიბებაზე. თუ თქვენ შთააგონებთ მოსწავლეს, რომ იგი შრომისმოყვარე, ინტერესიანი და მოტივირებულია, შეიძლება მართლაც ასეთი გახდეს. ეს შანსი ხელიდან რომ არ გაუშვათ, სცადეთ, დასაძლევნი დავალებები მისცეთ. ამით თქვენ აძლევთ სტიმულს მოსწავლეს, შეასრულოს დავალება და თანაც კარგად. თუ თქვენ აძლევთ მას ისეთ დავალებას, რომლის შესრულებაც არარეალურია, მაშინ მოსწავლე განწირულია მარცხისთვის, ეს კი მას სწავლის სურვილს უკლავს.

არ არის საჭირო მოსწავლეებს უკიჟინოთ, როგორები უნდა იყვნენ, ამას გიჯობთ დაარწმუნოთ თავიანთ შესაძლებლობებში და ასწავლოთ, რა არის საჭირო იმისათვის, რომ წარმატებას მიაღწიონ. არ არის საჭირო მოსწავლეს შეახსენოთ, რომ ის სწავლაში კლასს ძალიან ჩამორჩა, ამის მაგივრად სჯობს უთხრათ: „მე მგონი, ეს მასალა დაგეხმარება ამ საკითხის გაგებაში და თუ რაიმეს ვერ გაიგებ, მოდი და დაგეხმარები“.

მოსწავლეს უნდა სჯეროდეს, რომ მიცემული დავალების შესრულება შეუძლია. ამ შემთხვევაში მას წარმატების იმედიც ექნება და ენთუზიაზმით გააგრძელებს მუშაობას.

მასწავლებელს შეუძლია მოსწავლეებს გაუძლიეროს საკუთარი თავის რწმენა. საკუთარი თავის რწმენა ეხმარება მოსწავლეებს გაუძღონ თანატოლთა ზეწოლას, გასწიონ რისკი სწავლის დროს და გახდნენ წარმატებულები. თუ თქვენ დაარწმუნებთ მოსწავლეებს საკუთარ შესაძლებლობებში, ნახავთ, თუ როგორი ტრანსფორმაცია მოხდება სწავლაში მიუხედავად მათი ასაკისა და შესაძლებლობებისა.

ყოველ დღე, თქვენ შეგიძლიათ იზრუნოთ იმაზე, რომ დაარწმუნოთ თქვენი მოსწავლეები საკუთარ შესაძლებლობებში სხვადასხვა გზებით:

- ❖ გააკეთეთ წამახალისებელი კომენტარები, რათა გააუმჯობესოთ მათი საქმიანობა;
- ❖ შექმენით ისეთი გარემო, რომელშიც მოსწავლე შეძლებს გასწიოს რისკი შეცდომების დაშვების შიშის გარეშე;
- ❖ უთხარიან მოსწავლეს, რომ თქვენ გჯერათ მათი შესაძლებლობების.
- ❖ ასწავლეთ თქვენს მოსწავლეებს, როგორ დასახონ გაზომვადი მიზნები და როგორ მიაღწიონ მას, თუ მოსწავლეები ერთხელ მიაღწევენ მიზნებს, მათ ექნებათ სურვილი გააგრძელონ მუშაობა.

მიზნის დასახვა ხდება მოსწავლეებთან ერთად, მათი სამუშაოდან და ძირითადი სასწავლო მიზნებიდან გამომდინარე.

მიზანი უნდა იყოს, რაც შეიძლება, კონკრეტული, გაზომვადი, ნათელი, მიღწევადი, შესაბამისი და ღროში გათვლილი (შეიძლება იყოს მიღწევადი ორ, შეიძლება ექვს კვირაში, ეს დამოკიდებულია თვითონ მოსწავლეზე).

უკეთესია, მიზანი თვალსაჩინო იყოს, მაგ: როცა დაწერილია ბარათზე ან ფორმატზე.

დასახეთ მოსწავლეებთან ერთად მიზნები იმისათვის, რომ პროცესის მართვა გახდეს ეფექტიანი.

პატარა წამატებებს მივყავართ დიდ წარმატებებამდე. მის მისაღწევად აუცილებელია ხშირად აღვნიშნოთ მოსწავლეების მცირედი წარმატებები. ცოტა ხანში თქვენ მიიღებთ უკუგებას, მოსწავლეები იქნებიან დარწმუნებული საკუთარ შესაძლებლობებში და უკეთ ისწავლიან.

მოსწავლეებს, რომლებიც დავალებებში ძალიან დაბალ

ქულებს იღებენ, აქვთ უარყოფითი განცდები და ხშირ შემთხვევაში სძინავთ გაკვეთილზე ან აქვთ პროტესტის გრძნობა.

მოსწავლეებს, რომლებიც დავალებებს ასრულებენ საშუალო დონეზე, არ სჯერათ საკუთარი თავის და აქვთ მუდმივი შიში, რომ დაუშვებენ შეცდომას. ამის გამო მუდმივად ითხოვენ დახმარებას მასწავლებლისგან და სხვა მოსწავლისგან.

მოსწავლეები, რომლებიც დაურწმუნებელი არ არიან საკუთარ თავში, მუდმივად კითხულობენ: „მასწავლებლო, მერე რა გავაკეთო?“ დაარწმუნეთ მოსწავლე, რომ ყველა ადამიანს აქვს უფლება შეცდომის დაშვების და ამის გარეშე სწავლა შეუძლებელია. მთავარია მან შეძლოს შეცდომებზე რეაგირება და მისი გამოსწორება.

აღნიშნეთ მოსწავლეთა წარმატებები, რამდენადაც ხშირად შეგიძლიათ. მათი ყველა წარმატება თქვენი წარმატებაცაა. არარეალურ მიზნებს მარცხი და იმედგაცრუება მოაქვს. ასწავლეთ მოსწავლეებს საკუთარი შესაძლებლობების სწორად შეფასება და გამოყენება.

მნიშვნელოვანია არ მიეცენ თქვენი მოსწავლეები თვითგამაყოფილებას იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ისინი მაღალ ქულებს იმსახურებენ ტესტების, დავალებებისა და სხვა საშუაოს შესრულებისას, ასწავლეთ მათ, კრიტიკულად მიუდგნენ თავიანთ ნამუშევარს, შეაფასონ საკუთარი შესაძლებლობები, დაინახონ ძლიერი და სუსტი მხარეები. ასწავლეთ ობიექტური თვითშეფასება!

იმისათვის, რომ მოსწავლეები იყენენ ჩართული სასწავლო პროცესში და მაღალ დონეზე შესრულდეს საშუაო, დაწყებით კლასებში საჭიროა თვითშეფასებისათვის შემდეგი კითხვების განხილვა:

- ❖ რის გაკეთებას უპაირობთ?
- ❖ რას ნიშნავს კარგად კეთება?
- ❖ საიდან უნდა მიეხედეთ, რომ ჩვენ კარგად ვმუშაობთ?

მაღალი კლასის მოსწავლეებისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საკუთარი სამუშაოს მიმართ კრიტიკულ დამოკიდებულებას და ობიექტური თვითშეფასების უნარის გამოუმუშავებას.. ამიტომ დისკუსია უნდა გაიმართოს შემდეგ საკითხებზე:

- ❖ რას ნიშნავს სამუშაოს მაღალი ხარისხით შესრულება?
- ❖ იცის თუ არა ყველა მოსწავლემ, როგორ მიაღწიოს მაღალ აკადემიურ ღონეს?
- ❖ რა დასკირდებით მოსწავლეებს იმისათვის, რომ მიაღწიონ მაღალ აკადემიურ ღონეს?
- ❖ როგორ დაეხმარებათ მასალები მაღალი აკადემიური ღონის მიღწევაში?
- ❖ როგორ გაიგებენ, რომ მაღალ აკადემიურ ღონეს მიაღწიეს?

ამ ტიპის დისკუსია უბიძგებს მოსწავლეებს საკუთარი მიზნების დასახვისაკენ, რომლის მისაღწევად აუცილებელია ჩართულობისა და აკადემიური მოსწრების ხარისხის გაუმჯობესება. დისკუსია იწვევს მოსწავლეთა შინაგან მოტივაციას და ისინი უფრო მეტს სწავლობენ. კლასში მოსწავლეებთან შეფასების სტრატეგიების შეთანხმება, პროგრამის მნიშვნელობაზე მსჯელობა, თანამშრომლობა და თანაბრად პასუხისმგებლობის აღება გაკვეთილის მსვლელობის კონტროლზე და მიზნის მიღწევაზე, იწვევს მოსწავლეთა მოტივაციისა და სასწავლო პროცესში მათი ჩართულობის ზრდას.

მოსწავლის აქტიურობა იზრდება, როდესაც მოსწავლეები ჩართული არიან თვითშეფასების პროცესში. მეტად მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ მოსწავლეებმა დროთა განმავლობაში გააკეთონ დასკვნები იმის შესახებ, რომ თვითშეფასების საფუძველზე შეიძლება აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესება.

ურთიერთობა მოსწავლეებს შორის

კლასში არსებული მოსწავლეთა ურთიერთობები არის ძალიან მნიშვნელოვანი. სამწუხაროდ მასწავლებლები ამას ყურადღებას არ აქცევენ. ამის დასადასტურებლად ჩაატარეთ პატარა კვლევა. პირველი ტრიმეტრის დასასრულს (ზოგიერთ შემთხვევაში წლის დასასრულსაც) პირველ კლასში კითხეთ მოსწავლეებს ერთმანეთის სახელები და თქვენ ნახათ, რომ მოსწავლეები ერთმანეთს არ იცნობენ. შეგიძლიათ დააყენოთ მოსწავლეები წრეში და სთხოვთ ერთმანეთს ხელები ჩასჭიდონ. აღმოჩნდებიან ისეთი მოსწავლეები, რომლებიც უარს იტყვიან გვერდით მდგომ თანაკლასელისათვის ხელის ჩაკიდებაზე.

შეუძლებელია ისაუბრო ურთიერთობებზე, თუ მოსწავლეები ერთმანეთს არ იცნობენ. დაწყებითი კლასების მასწავლებელმა დიდი დრო და ენერგია უნდა დახარჯოს იმისათვის, რომ მოსწავლეებმა ერთმანეთი გაიცნონ, ერთმანეთის სახელები იცოდნენ და ერთმანეთთან პრობლემების გარეშე ურთიერთობდნენ. დაბალანსებული ურთიერთობები, რომელიც ეფუძნება ურთიერთპატივისცემას, ხელს უწყობს მოსწავლეებში დადებითი თვითშეფასების განვითარებას. წინააღმდეგ შემთხვევაში კლასში მუდმივად არის კონფლიქტები და გაუგებრობები. დაწყებითი კლასების მოსწავლეები კარგად ხედავენ ერთმანეთის ფიზიკურ განსახვავებებს. მათ მორიდების გარეშე შეუძლიათ ისაუბრონ ამ განსახვავებებზე და შეუძლიათ აღნიშნონ: „გიორგის ენა ებმება“, „მიხო დაბალია“, „ნინო კოჭლობს, როცა დარბის“, „ეკა მსუქანია“. ბავშვები ძალიან კარგი დამკვირვებლები და ფაქტების გამხმოვანებლები არიან. განსახვავებულის მიღების უნარი მათ ნელ-ნელა უნდა ჩამოუყალიბდეთ. ამისათვის კი მასწავლებელმა დიდი ენერგია და შრომა უნდა დახარჯოს.

ურთიერთობების გასაუმჯობესებელი სტარტეგიები

ყველა მოსწავლე კარგად იცნობს ერთმანეთს. მასწავლებელი ხშირად ანაცკვლებს მოსწავლეებს ჯგუფებში სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით ისე, რომ არ იწვევს მათ წინააღმდეგობას.

მოსწავლეებს ყოველთვის მიეძმარათავთ სახელებით და ვცდილობთ, რომ ხშირად გავიმეოროთ. მოსწავლეების ერთმანეთის გაცნობისათვის შემოგთავაზებთ მარტივ ხერხს. წითელქუდას ეხურა წითელი ქუდი, ისეთივე, როგორიც ახურავთ ნინოს, მაკას და თეას. მასწავლებელი იწვევს ამბის მოყოლას. ერთ ბიჭს ჰყავდა ძმა. ვის ჰყავს ჩევენს კლასში ძმა. ბავშვები ხელს იწვევენ. ბიჭს ჰყავდა ძმა ისევე, როგორც გიოს, დათოს, მანანას, და იკას. ასეთი ხერხები ჰქმნის სასიამოვნო ატმოსფეროს და ბავშვებს ათავისუფლებს დაძაბულობისგან და თან ეხმარება მოსწავლეებს უკეთ გაიცნონ ერთმანეთი.

არ მისცეთ მოსწავლეებს საშუალება დასცინონ ერთმანეთს. იყავით ფხიზლად და ყურადღებით და შეწყვიტეთ მოსწავლეების ამგვარი ქმედება, რაც შეიძლება სწრაფად. გააკეთეთ თქვენი კლასის პოზიტიური იდენტიფიცირება, სანამ თავად მოიფიქრებენ რაიმე ნეგატიურს. იმუშავეთ იმაზე, რომ ყველა მოსწავლესთან გქონდეთ კარგი ურთიერთობა. მზრუნველ მასწავლებელს შეუძლია იყოს უფრო გავლენიანი, ვიდრე თანაკლასელი.

მასწავლებელი და მოსწავლეები მართავენ კონფლიქტს. ეს არის განსხვავებული მიდგომა, ვიდრე კონფლიქტის ჩაქრობა ან მოსწავლეებისათვის მისი გადაწყვეტის მინდობა. კონფლიქტის გადაჭრას საფუძვლად უდევს სამართლიანობა. იმისათვის, რომ ვასწავლოთ არაძალადობრივი მოქცევა, ჩვენ ყურადღება უნდა მივაქციოთ მოსწავლეთა ქცევას არა მხოლოდ კლასში, არმედ დერეფანში, ღარბაზში, ეზოში და ა.შ. ასევე მნიშვნელოვანია ჩვენ თავად ვიქცეოდეთ შესაბამისდ და ჩვენი ქცევა იყოს მაგალითი მოსწავლეებისათვის.

ნაწილი არაძალადობრივი სასწავლო გეგმის არის, ვასწა-

ვლთ ბავშვებს სხვისი ცხოვრებით დაინტერესება. ეს ეხმარება მოსწავლეებს, იყენენ შემწყნარებლები განსხვავებულობის მიმართ და არ შეიძულონ და არ იყენენ მტრულად განწყობილი. არ გარიყონ, არ დაჩაგრონ.

როგორ დავეხმაროთ მოსწავლეებს, იყვენენ მიღებულები თავიანთი მეგობრების მიერ? ჩვენ ვასწავლით ტოლერანტულ ქცევას, როდესაც ჩვენ ვახორციელებთ თანამშრომლობით პროექტს, კლასში პრობლემების გადასასწვევტად ემართავთ დისკუსიებს და ხელს ეუწყობთ ჯგუფების მუშაობას.

მასწავლებელი აკვირდებოდა მოსწავლეების მუშაობას ჯგუფებში. ჯგუფები შერეული ტიპისაა. ერთ ჯგუფში არიან პოპულარული და ისეთი ბავშვები, რომლებსაც ნაკლები მეგობრები ჰყავთ და დასვენებებზე გარიყულად გამოიყურებიან. მასწავლებელმა თითოეულ მოსწავლეს თავისი ინდივიდუალური სამუშაო მისცა შესასრულებლად, რომელიც შემდგომში ჯგუფურად განიხილებოდა და საერთო საქმის გასაკეთებლად გამოიყენებოდა. თითოეული მოსწავლის საქმიანობა მნიშვნელოვანი იყო საერთო მიზნის მისაღწევად. ამ პროექტმა საოცრად დიდი გავლენა იქონია არა მხოლოდ მოსწავლეთა წარმატებებზე, არამედ ურთიერთობებზეც. ჯგუფები აქტიურად მუშაობდნენ. ვერ დაინახვდით, რომ რომელიმე მოსწავლე იჩაგრებოდა. რამდენიმე ასეთი პროექტის განხორციელების შემდეგ მთელი კლასი მეგობრულ გუნდად იქცა.

მოსწავლეები არიან მეტად მგრძნობიარეები და განიცდიან ერთმანეთთან მოუგეარებელ ურთიერთობებს. მოსწავლეთა დარეგულირებული ურთიერთობები არის უზარმაზარი სასწალო პოტენციალი მასწავლებლისთვის, რადგან დაბალანსებული ურთიერთობების დროს მოსწავლეები სიამოვნებით თანამშრომლობენ ერთმანეთთან და სწავლობენ ერთმანეთისგან.

თანამშრომლობით სწავლა

ნათელია, რომ სწავლა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ენთუზიაზმით ეკიდებიან მოსწავლეები მიცემულ დავალებებს. მკვლევარები ამბობენ, რომ თანამშრომლობით სწავლა მოსწავლეებში იწვევს სასიამოვნო გრძნობებს და ააქტიურებს მათ აზროვნებას. სასიამოვნო გრძნობები კი დადებითად მოქმედებს მათ თვითშეფასებაზე.

თუ ჩვენ სასწალო სტრატეგიებიდან შეჯიბრს კანიჭებით უპირატესობას, გვახსოვდეს, რომ კონკურენცია კლასში სასიამოვნოა მხოლოდ გამარჯვებულებისათვის, ხოლო სხვებისთვის უსიამოვნოა. შეჯიბრის დროს ძირითადად ერთი და იგივე მოსწავლეები იმარჯვებენ. სხვები კი გონება შეზრუდულებად გამოიყურებიან. განსაკუთრებით ცუდ გავლენას ახდენს შეჯიბრი დაწყებითი კლასის მოსწავლეებზე.

მასწავლებელი დაწყებითი კლასებიდან მუშაობს მოსწავლეებთან, რომლებიც მოდიან გახარებულები სკოლაში და შეჯიბრი უკლავეთ ყველანაირ ენთუზიაზმს. მაგალითად, თუ მასწავლებელი ამბობს: „აბა, გოგონებო და ბიჭებო, ენახოთ, ვინ დახატავს ყველაზე კარგ სურათს?“ იმ წუთში შეჯიბრის ატმოსფერო იქმნება. შეჯიბრი ხელს უწყობს მოსწავლეების დახარისხებას და მოსწავლეებში იწვევს იმედგაცრუებას. მოსწავლეებს ეკარგებათ სასწავლო აქტივობებში მონაწილეობის სურვილი. მათ აქვთ იმის შიში, რომ კვლავ განიცდნ მარცხს. მოსწავლეთა ჩართულობა სასწავლო პროცესში ასეთ დროს საკმაოდ დაბალია. თუმცა მთლიანად კონკურენტული სწავლის უარყოფა არ არის გამართლებული. ზოგიერთი მოსწავლისთვის მნიშვნელოვანია გარეგანი მოტივაცია და იბრძვის იმისათვის, რომ მიაღწიოს მაღალ რეიტინგს. ეს მოტივაციას ზრდის მხოლოდ იმ მოსწავლეებში, რომლებისთვისაც ჯილდო წარმოადგენს სტიმულს. მოსწავლეები, რომლებსაც აქვთ დაბალი თვითშეფასება ფიქრობენ, რომ ვერასდროს

მიღწევენ მაღალ რეიტინგს. ხშირად შეჯიბრის სტარატეგიის გამოყენება კლასში მოსწავლეებს აპირისპირებს და კლავს თანამშრომლობისა და ერთმანეთის დახმარების სურვილს.

პკითხეთ მოსწავლეებს, გაამართლა თუ არა სკოლამ მათი მოლოდინი და ნახეთ, რამდენ უარყოფით პასუხს მიიღებთ. მასწავლებელმა მოსწავლისათვის სწავლის პროცესი სასიამოვნო და საინტერესო უნდა გახადოს.

ჯგუფური მუშაობა თანამშრომლობით სწავლის საუკეთესო საშუალებაა. თანამშრომლობით სწავლის დროს ჯგუფებში თვითშეფასებისათვის კარგი გარემო იქმნება. თვითშეფასებას მიეყვართ ისეთ შედეგებამდე, როგორიც არის თვითრეგულაცია, თვითმონიტორინგი და თვითდამკვიდრება. თვითშეფასების საფუძველზე მოსწავლეს შეუძლია დაადგინოს, როგორ ისწავლოს უკეთესად, როგორ დახვეწოს ნასწავლი, განსაზღვროს თავისი წარმატების დონე და მიუღდეს პრობლემებს ანალიტიკურად და რაციონალურად. მოსწავლეები წარმატებული თანამშრომლობის დროს მიდიან გასხვავებებისა და მსგავსების მოძებნისაკენ და იქამდე, რომ ყველა ჯგუფის წევრი თავისებურად უნიკალურია.

შეეკმნათ თანამშრომლობითი ჯგუფები და არა ფსევდო-ჯგუფები. ჯგუფები, რომლებშიც არის პოზიტიური ურთიერთდამოკიდებულება, ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა, იტერაქციის ხელშეწყობა, სოციალური უნარ-ჩვევების შესაბამისობა.

არჩევანი სწავლის დროს

არჩევანის გარეშე შეუძლებელია თავისუფალი პიროვნების აღზრდა. არჩევანის შესაძლებლობა მოსწავლეს პასუხისმგებლობის გრძნობას უკითარებს, მხოლოდ მოტივაცია, წარჩინებით სწავლა და სანიმუშო ყოფაქცევა, დიდ შედეგს არ იძლევა. კანფექტების ნაკრებიდან თუ ერთ კანფექტს ამოვიღებთ და ბავშვს მივაწვდით, იგი, რა თქმა უნდა, კმაყოფილი დარჩება, მაგრამ თუკი მაინც დანარჩენებისკენ გაექცევა. თუ მთელ ნაკრებს მივაწვდით და შევთავაზებთ, რომელიც უნდა ამოიღოს, ნამდვილ სიაპოვნებას მივანიჭებთ იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მის მიერ ამორჩეული კანფექტი საუკეთესო-ყველაზე დიდი ან ყველაზე გემრიელი არ გამოდგა. მოსწავლეებს, როდესაც უბრძანებენ, ისწავლონ ან დაიხეპირონ რომელიმე ტექსტი, სურვილი მაშინვე უქრებათ, ენთუზიამზე რომ არაფერი ეთქვას. მიეცით მათ თავისუფალი არჩევანის უფლება და უძალევი დაინახავთ, როგორ შეიცვლება საერთო ატმოსფერო, სწავლისათვის, როგორი კეთილისმყოფელი ატმოსფერო შეიქმნება. ეს პრინციპი მოქმედებს ყოველდღიურ ცხოვრებაშიც. ყველას ურჩევნია, თუნდაც უფრო დიდხანს, მაგრამ თავის ნებაზე იმუშაოს, თვითონ აირჩიოს სამუშაოს დროც, ადგილიც და და ტემპიც. სამყარო სავსეა არჩევანის შესაძლებლობებით. თუ მოსწავლეს არჩევანის გაკეთებას ვასწავლით, მაშინ სკოლაში მიღებული ეს ჩვევა მას ცხოვრებაშიც გამოადგება. სწორი არჩევანი მოსწავლეებს განუვითარებს აზროვნებას და მიუხმარება რეალური გადაწყვეტილებების მიღებაში.

გაკეთებული არჩევანი ამკვიდრებს მოსწავლეებში საკუთარი თავისადმი რწმენას. ეხმარება მათ თავიანთი შესაძლებლობების შეფასებაში, ზრდის პასუხისმგებლობის გრძნობას.

სასწავლო პროცესში მოსწავლეთა მოტივაციის, თავისუფლებისა და პროგრესის ელემენტების თანდათანობით შესატანად მასწავლებელმა მინიმუმამდე უნდა შეამციროს ციტატებისა და ტექსტების მექანიკური დახეპირების მოთხოვნა და მოსწავლე-

ებს მისცეს მსჯელობის, სიტუაციის გაანალიზების, დასკვნების გაკეთებისა და პრობლემის გადაწყვეტის საშუალება.

სკოლაში სწავლების პროცესი ძირითადად მეხსიერებაზეა დაფუძნებული. რა თქმა უნდა, კარგი მეხსიერება შესანიშნავი თვისებაა, მაგრამ არასწორია დასკვნა, თითქოს მხოლოდ ამ გზით შეიძლებოდეს ცოდნის შეძენა. ხშირად, მოსწავლის უნარს, დაიხე-პიროს დიდი მოცულობის მასალა, პედაგოგი შეცდომაში შეჰყავს. იგი აკეთებინებს დასკვნას, რომ მთავარია მეხსიერების გამუდმებული წვრთნა და ვარჯიში, თითქოს მხოლოდ ამ გზით შეიძლებოდეს ცოდნის ათვისება. ამ მეთოდის გამოყენებით მოსწავლე შეიძლება დაეუფლოს რამდენიმე ტექნიკურ ხერხს, რაც ცოდნის ილუზიას იძლევა.

მიეცით მოსწავლეებს არჩევანის საშუალება. მაგალითად, ნაცვლად იმისა, რომ ამოხსნან 5 ამოცანა, მიეცით შესაძლებლობა აირჩიონ ხუთიდან ნებისმიერი სამი. განსაზღვრეთ შესრულების ვადა და პრინციპები. როდესაც მოსწავლეები ირჩევენ მათთვის სასურველ სამს ხუთიდან, დაეალებას ასრულებენ ხალისით, რაც მეტყველებს მათ სრულ მობილიზებასა და დროის რაციონალურად გამოყენებაზე.

მიეცით უფლება, რამდენიმე დასახელებული თემიდან დასაწერად აირჩიონ ერთი. მიეცით რამდენიმე ციტატა და მოსწავლეებმა თავად შეარჩიონ, რომელი ციტატა ისწავლონ ზეპირად.

პრობლემებს, რომლებიც ცხოვრებაში იჩენს თავს, გადაწყვეტის ერთადერთი გზა არა აქვს. ჩვენი ამოცანაა, მოსწავლეები სწორედ ასეთი პრობლემების გადაჭრას მივაჩვიოთ. ამავე დროს, ვცადოთ, ჩამოვუყალიბოთ ღრმა აზროვნება და სწორი მიდგომის უნარი.

სკეპტიკურად შეხედეთ მოსაზრებას, რომელიც პრობლემის გადაჭრის მხოლოდ ერთადერთ გზას ითვალისწინებს. ჩამოაყალიბეთ თქვენი სამუშაო სისტემა, სტილი, რომელიც სასწავლო პროცესში მოსწავლეების აქტიურ მონაწილეობას შეუწყობს ხელს. თუ დაეალებათ არსებულ პრობლემას რამდენიმე სწორი

გადაწყვეტა მოეძებნება, ჩნდება ალტერნატივა.

ტრადიციულად ჩვენი განათლების სისტემა ისე იყო აგებული, რომ მხოლოდ ერთ სწორ პასუხს ვეძებდით. ამასთან, გვაიწყდება, რომ არსებობს პრობლემის გადაჭრის სხვა გზებიც.

მასწავლებელს აქვს სურვილი შექმნას შესაძლებლობა მოსწავლისათვის გააკეთოს არჩევანი სწავლის დროს, რადგან არჩევანი გავლენას ახდენს თვითშეფასებაზე. მასწავლებელმა კარგად უნდა გაანალიზოს, თუ რისი არჩევანის უფლება შეიძლება მისცეს მოსწავლეს. მაგალითად, არ შეიძლება მოსწავლეებს უთხრას, გააკეთეთ არჩევანი დავალების შესრულებასა და არ შესრულებას შორის, სწავლასა და არსწავლას შორის. არჩევანი კეთდება მოსწავლეთა სასწავლო საჭიროებებიდან გამომდინარე. არც ერთ მასწავლებელს არ სურს, რომ მისი მოსწავლეები იყვნენ წარუმატებელნი. მიუხედავად ამისა, შესაძლოა მათ საკუთარი გაუნალიზებელი მოქმედებით ხელი შეუწყონ მოსწავლეებში დაბალი თვითშეფასების გამომუშევას. ეს კი უარყოფით გავლენას ახდენს მოსწავლეთა წარმატებებზე.

გამოუცდელმა მასწავლებელმა შეიძლება დაუშვას სარიოზული შეცდომები მოსწავლეთა ჯგუფებად განაწილების დროს. მასწავლებლებმა იციან, რომ მოსწავლეებისათვის არჩევანის საშუალების მიცემა აუცილებელია. ამ სტრატეგიის გასავითარებლად მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს უფლებას, თავად გააკეთონ არჩევანი და აირჩიონ ჯგუფის წევრები. მასწავლებლის ასეთი დაუფიქრებელი საქციელი შეიძლება მწვავედ აისახოს ზოგიერთი მოსწავლის თავმოყვარეობაზე და შეუქმნას დაბალი თვითშეფასების საფუძველი. როდესაც მოსწავლეებს აქვთ უფლება აირჩიონ თავიანთი ჯგუფის წევრები, მეგობრები ყოველთვის ირჩევენ ერთმანეთს და რჩებიან მოსწავლეები, რომლებსაც არც ერთი ჯგუფი არ იღებს. ეს ნებისმიერი ადამიანისთვის საშინელი სოციალური გამოცდილებაა. ძირითადად დაწუნებულები წარუმატებელი მოსწავლეები არიან, რაც მათ დაბალ თვითშეფასებას კიდევ უფრო აღრმაავს.

ასევე გაუმართლებელია მოსწავლეების დახარისხება ჯგუფებში აკადემიური მოსწარების მიხედვით. ყველა მოსწავლეს აქვს თავისი სწავლის სტილი და სიძლიერე. არ შეიძლება მოსწავლეების დახარისხება, რადგან ეს მოსწავლეების თვითშეფასებაზე უარყოფითად მოქმედებს და მათ უძლიერდებათ იმის გრძნობა, რომ სწავლას ვერ შეძლებენ.

დაეხმარეთ მოსწავლეებს გააკეთონ სწორი არჩევანი

მოსწავლეები მაშინ მიიჩნევიან მაღალ დისციპლინულ ადამიანებად, როდესაც ისინი სწორად იქცევიან ყოველგვარი წესების შემოღების ან მათზე თვალყურის დევნების გარეშე; ამგვარად, ბავშვების დისციპლინიზების ყოველი მცდელობის მიზანს უნდა შეადგენდეს - ვასწავლოთ მათ თვითკონტროლი. ზოგჯერ ჩვენ ვიყენებთ წესებს, როგორც სწავლების ერთ-ერთ მეთოდს; აქედან გამომდინარე, ჩვენ გვჭირდება ისეთი წესები, რომლებიც ბავშვებს ყოველგვარი უარყოფითი გვერდითი მოვლენების გარეშე ასწავლიან იმას, რისი სწავლებაც ჩვენ გვსურს.

წესების შემოღების მიზანი არის კარგი ქცევის სწავლება. ჩვენ გვინდა, რომ ბავშვებმა ისწავლონ კარგად მოქცევა მაშინაც კი, როდესაც ჩვენ მათთან არ ვიმყოფებით. წესების შემოღების მეორე მიზანი არის სტაბილური, წინასწარ განსაზღვრული გარემოს შექმნა. ბავშვებსა და მოზრდილებს ესაჭიროებათ გარკვეული სტაბილურობა იმისათვის, რომ მათ თავი უსაფრთხოდ იგრძნონ და შეძლონ საკუთარი ქცევის კონტროლი. კარგი წესები ადამიანებს აგრეთვე ეხმარება წინასწარ განსაზღვრონ სხვების ქმედებები. ამგვარად, წესები ისე უნდა შევადგინოთ, რომ სწორად მოქცევა ასწავლონ ბავშვებს და სტაბილური საფუძველი შეუქმნან ცხოვრებისეული სიძნელების გასამკლავებლად.

განვიხილოთ ხუთი წესი, რომლებიც დაგვეხმარება თქვენ მიერ გამოყენებული წესების შეფასებაში. ეს ხუთი წესი დაგვანახებს, ასწავლის თუ არა თქვენ მიერ გამოყენებული წესები

კარგ ქცევას და ქმნის თუ არა სტაბილურ გარემოს.

აქ მოცემულია ხუთი წესი, რომელსაც გირჩევთ გამოიყენოთ თქვენ მიერ გამოყენებული წესების შესაფასებლად:

1. წესი ნათლად უნდა იყოს მოცემული იმისათვის, რომ ბავშვები მიხედნენ, რას მოელიან მათგან;
2. წესი უნდა იყოს გონიერული, იგულისხმება, რომ ბავშვს უნდა შეეძლოს იმის გაკეთება, რასაც მისგან მოელიან;
3. წესი უნდა იყოს განხორციელებადი, იგულისხმება, რომ წესის შემდგენს უნდა შეეძლოს საჭირო ქცევის სწავლება;
4. წესი უნდა განხორციელდეს ყოველთვის, როცა კი იგი დაირღვევა, სანამ ბავშვები არ ისწავლიან სასურველ ქცევას;
5. იგნორირება უნდა გაუკეთდეს შეუფერებელ ქცევას.

მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ არჩევანის საშუალება, ანუ მოსწავლემ უნდა შეძლოს განსაზღვროს, თუ რა შედეგი მოჰყვება საკლასო წესების დარღვევის დროს ამა თუ იმ ქცევას.

ქცევის ეფექტიანი მართვის საშუალებაა ლოგიკური თანმიმდევრობის სტრატეგია და არა დასჯა. ბავშვებისათვის ძალზე მნიშვნელოვანია იმის ცოდნა, რომ კარგი ქცევის ჩამოყალიბება შესაძლებელია მხოლოდ სწორი არჩევანის გაკეთების შემთხვევაში. ლოგიკური თანმიმდევრობის სტრატეგიით მომუშავე მასწავლებლებს სჯერათ, რომ ბავშვებს სასურველ ქცევას შეაჩვენენ. დასჯა, რომელიც აკრძალვას ნიშნავს, ხელს უშლის ბავშვებს პრობლემის არსში წვდომასა და შეცდომების გასწორებაში.

ბავშვის ქცევის გამოსწორების საუკეთესო საშუალება ლოგიკური სტრატეგიის ელემენტთა თანმიმდევრობის დაცვაა. თანმიმდევრობის დაცვაში მოსწავლეს მასწავლებლის კონტროლი

უწყობს ხელს. მაგალითად, თუ გიორგი ხელს უშლის ჯგუფის წევრებს და არ აძლევს საშუალებას, იმუშაონ, მასწავლებელი მას არჩევანის წინაშე აყენებს: შეწყვიტოს ჯგუფთან ერთად მუშაობა და მარტო იმუშაოს, ან ჯგუფური მუშაობის წესები დაიცვას. თუ გიორგი სწორ გადაწყვეტილებას მიიღებს და ჯგუფში მუშაობას დაუბრუნდება, მასწავლებლისგან წამახალისებელ შექებას მიიღებს: „ყოჩაღ, გიორგი! მე მომწონს შენი გადაწყვეტილება!“ საწინააღმდეგო არჩევანის შემთხვევაში მასწავლებელი განუმარტავს მას: „კარგი, გიორგი, შენმა საქციელმა დამარწმუნა, რომ ეხლა არა გაქვს ჯგუფში მუშაობის სურვილი. მოდი, ეს საქმე მოძაელისთვის გადავდოთ“. გარკვეული პერიოდის გავლის შემდეგ კვლავ ვცადოთ გიორგის ჩაბმა ჯგუფურ სამუშაოში. შესაძლებელია, კვლავ ვერ მივიღოთ დადებითი შედეგი და მცდელობა უნდა გავაგრძელოთ.

ამრიგად, ლოგიკური თანმიმდევრობის სტრატეგიის გამოყენებით ევხმარებით მოსწავლეს, სწორი არჩევანის გაკეთებასა და მართებული ქცევის ჩამოყალიბებაში. ეს კი საბოლოო ჯამში ხელს უწყობს თვითდისციპლინის დანერგვასა და განმტკიცებას.

ხშირად დაწყებითი კლასების მასწავლებლები იყენებენ ტექნიკას, რომლის თანახმადაც მოსწავლემ უნდა გააკეთოს არჩევანი წესების დაცვასა და საქმიანობის შეწყვეტას შორის. ამ ტექნიკის გამოყენება დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს ეხმარება თვითკონტროლში. ეს არის სისტემა, სადაც მოსწავლე ყოველთვის იღებს საკუთარი ქცევის საფასურს.

მასწავლებელი აჩერებს მოსწავლეს, უკრძლავს საქმიანობის გაგრძელებას და სვამს მარტოს. მოსწავლემ იცის, რომ ეს არ არის მასწავლებლის არჩევანი და არჩევანს თავად აკეთებს. თუ მასწავლებელი ახსენებს ბავშვს, რომ არ ისუბროს მეგობართან, არამედ მოისმინოს, ეს ნიშნავს, რომ ის უარყოფს არჩევანს. მასწავლებელმა უნდა მისცეს მას არჩევანის გაკეთების საშუალება და უთხრას, რომ ან გაჩერდება ან დაჯდება ცალკე მერხზე.

ბავშვები მუდმივად ებრძვიან წესებს. ზოგიერთს ძალიან უჭირს მისი დაცვა და ხშირად უწევს მარტო ჯდომა, ზოგიერთს ღრითა განმავლობაში ავიწყდება წესები და გახსენებას საჭიროებს. მთავარია დაცული იყოს თანასწორობის პრინციპი. დადგენილი წესები ყველა მოსწავლისთვის ერთნაირია. არ აქვს მნიშვნელობა მოსწავლე მაღალი მოსწრებისაა თუ კარგი ყოფაცუვის და იშვიათად არღვევს წესრიგს. არავინ არის გამორჩეული და ყველა იღებს იმ შედეგს, რაც აირჩია. მაგალითად, აკილოთ მოსწავლე, რომელიც შეექვსე კლასამდე იმდენად წარმატებული და მონდომებული იყო, რომ გერაკის წარმოედგინა, რომ მე-6 კლასში ისე შეიცვლებოდა, რომ ხშირად მოუწევდა მარტო ჯდომა. მიუხედავად მისი წარმატებული სასკოლო გამოცდილებისა, მასწავლებლმა დაიცვა ის წესები, რაც საერთოა კლასის ყველა წევრისათვის.

არასდროს არის ეფექტიანი, გქონდეთ რეაქცია მოსწავლეების ცუდ ქცევაზე. გარდა იმისა, რომ მისცეთ მოსწავლეებს საშუალება გააკეთონ არჩევანი. ეს ნიშნავს დაიკაო დისტანცია საკუთარ თავსა და ინციდენტს შორის.

ცუდი ქცევა მოქმედებს მოსწავლეებისა და მასწავლებლის თვითშეფასებაზე. მიზანს წარმოადგენს ის, რომ შედეგი მისაღები იყოს ორთავესთვის, როგორც მოსწავლისთვის ასევე მასწავლებლისთვის.

მასწავლებლის განსჯის ბავლენა მოსწავლეებზე

მასწავლებელს უნდა ახსოვდეს, რომ ბავშვები ძლიან მტკივნეულად განიცდიან კრიტიკას სხვადასხვა ასაკში. 6-7 წლის ბავშვებს აქვთ ძალიან მწვავე რეაქცია მასწავლებლის გაკიცხვაზე. რეაქცია იზრდება იმის შიშით, რომ მასწავლებელს ის აღარ მოეწონება. მოზარდები მგრძნობიარეები არიან და ისინი გადაუმეტებულად აღიქვამენ ღიძების განსჯას. განსაკუთრებით იტანჯებიან, როდესაც გაკიცხვას საკუთარი შმობლებისგან იღებენ. აუცილებელია ბავშვები გრძნობდნენ ზრუნვას, მათ მუდმივად სჭირდებათ დარწმუნება, რომ ისინი უყვართ.

ზოგიერთი ბავშვი ყველა ასაკში განსაკუთრებით მძიმედ განიცდის განსჯას. ესენი არიან ჩვეუნი ყველაზე რთული ბავშვები. მასწავლებელს შეუძლია ისინი დაიცვას იმისაგან, რომ არ გახდნენ მიუღებელი საკუთარი თავისთვის და სხვა მოსწავლეებისათვის.

მასწავლებელმა უნდა გაიხსენოს საკუთარი უფლებები და ასევე მოსწავლის პერსონალური უფლებები. მაგალითად, ორთავეს გაქვთ უფლება მოგისმინონ, არ დაეთანხმოს, მოითხოვოს მეტი ინფორმაცია, მოითხოვოს დრო ფიქრისათვის, ისაუბროს გულახდილად, თავიდან აიცილოთ აგრესიული ქცევა. როგორ უნდა მივცეთ მოსწავლეს შენიშვნა ისე, რომ არ შევლახოთ მისი პიროვნული ღირსება? იფიქრეთ ამ შეკითხვაზე და დააკვირდით ქვემოთ მოცემულ მაგალითებს.

„მე შენ მომწონხარ, მაგრამ შე არ მომწონს ის, რომ შენ ზიანს აყენებ სხვებს.“, „მე მომწონს, რომ შენ შეგიძლია ბევრი ლაპარაკი, მაგრამ არ მომწონს, რომ ხელს უშლი სხვას.“

ასეთი მიდგომა არ ლაბავს მოსწავლის პიროვნულ ღირსებას. ეს ნიშნავს: მე მართალია ცუდად მოვიქეცი, მაგრამ ჩემს მასწავლებელს მაინც მოეწონვარ — და შე შემიძლია მომწონდე საკუთარი თავი. თუ ეს მიდგომა ნაკლებად გამოიყენება, მაშინ მოსწავლეები მეტისმეტად გულაცრუებულები, გულგატეხილები

არიან სწავლისა და სკოლის შიმართ, დროთა განმავლობაში კი მათი თვითშეფასება ქვეითდება.

„მე ძალიან მაბრაზებს ის, რომ შენ ყოველ შეხვედრაზე იქცევი სულელურად. მე ვფიქრობ შენ გრძნობ თავს ცუდად, როდესაც მე გიბრაზდები. არის ეს მართალი?“ მოსწავლე თავს აქნევს.

„მე ვბრაზდები, იმიტომ, რომ ველი შენგან კარგ მოსაზრებებს დისკუსიის დროს და მე მსურს დავინახო არა სულელური ქცევა, არამედ შენი ჭკვიანური საქციელი. მე დარწმუნებული ვარ, რომ შენ შეგიძლია შეიტანო მიშენლობანი წვლილი ამ პროექტში.“

მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეს თავის გულისწყრომას და ხსნის ამის მიზეზს. ასეთი მიდგომით მასწავლებელი გაბრაზების დროსაც ყურადღებას მოსწავლის დადებით მხარეზე ამახვილებს.

თუ მასწავლებელი შეფასების დროს აკეთებს სწორ და შესაბამის კომენტარებს, მოსწავლეებიც იმავეს გააკეთებენ თანატოლებისა და თვითშეფასების დროს.

მოსწავლისათვის მის ნამუშევარში მიღებული ნიშნის ან ქულების გამოცხადების, გაცნობის დროს გაითვალისწინეთ შემდეგი: შევაფასოთ მოსწავლის ნაშრომი და არა თავად მოსწავლე. სუსტია მოსწავლის მიერ შესრულებული ნაშრომი და არა თავად მოსწავლე.

განვიხილოთ ტიპური შემთხვევა. დათო სუსტი მოსწავლეა და მისი საკლასო დავალებები ყოველთვის დაბალი ქულით ფასდება. იგი ყოველთვის უხალისოდ ერთეება საკლასო სამუშაოებში და აშკარად ჩანს, რომ გულაცრუებულია სწავლაზე. მასწავლებელი დათოს შედეგზე აკეთებს შემდეგი ტიპის კომენტარებს. „ტარდიციულად მიიღე 4 ქულა. შემიძლია აღარც კი წავიკითხო შენი ნაწერები და პირდაპირ დაგიწერო 4 ქულა.“ ან „რა თქმა უნდა 4 ქულა მიიღე, მეტს არც მოველი.“ პირველი შენიშვნა სარკაზმულია, ხოლო მეორე შენიშვნა აშკარად გამოხატავს მასწავლებლის დაბალ მოლოდინს. დათოს უმძაფრდება

უარყოფითი განწყობა სწავლაზე, უქვეითდება თვითშეფასება და იქცევა მასწავლებლის მოლოდინის შესაბამისად. მნიშვნელოვანია მასწავლებელი იყოს კორექტული შენიშვნის მიცემისას და აუკრძალოს საკუთარ თავს სარკაზმის გამოყენება, რაც მოსწავლის თვითშეფასებაზე უარყოფითად მოქმედებს და ასუსტებს მის მოტივაციას.

როდესაც უარყოფითად აფასებთ მოსწავლის მიერ შესრულებულ სამუშაოს, კონკრეტულად მიუთითეთ, რა არ მოგეწონათ. უარყოფითი შეფასება უარყოფით განწყობას იწვევს მოსწავლეში. როდესაც მოსწავლის სუსტ მხარეებზე საუბრობთ, ნუ შეეხებით მას პიროვნულად და კომენტარები მის მიერ დაშვებული შეცდომებზე გააკეთეთ. ნუ შემოიფარგლებით მხოლოდ უარყოფითზე მსჯელობით, ეცადეთ აღნიშნოთ ის დადებითი, რაც მის დავლებაში დაინახეთ.

ასევე მნიშვნელოვანია: კომენტარი არ გამოხატავდეს მხოლოდ იმას, თუ როგორ შეასრულა მოსწავლემ დავლება, კერძოდ, კარგად თუ ცუდად, არამედ უნდა შეიცავდეს იმასაც, თუ რატომ იყო ის კარგი ან ცუდი. აგრეთვე, თუ ნამუშევარი ცუდი იყო, რაზე გაამახვილოს მოსწავლემ ყურადღება და როგორ აღმოფხვრას ეს შეცდომები. ზოგი მოსწავლე ძალიან განიცდის დაშვებულ შეცდომებს. ამიტომ, როდესაც უარყოფით კომენტარებს აკეთებთ, ერიდეთ დაუფიქრებლად წამოსროლილ შეურაცხყოფელ ფრაზებს.

როგორც პოზიტიური, ისე ნეგატიური კომენტარი გავლენას ახდენს მოსწავლის მოტივაციასა და თვითშეფასებაზე, მაგრამ ჩატარებული გამოკვლევები ნათლად გვიჩვენებენ, რომ მოსწავლეებზე დადებითი გავლენა მხოლოდ პოზიტიურ გამოხმაურებასა და წახალისებას აქვს. შექება აძლიერებს მოსწავლის თვითშეფასების უნარს, უნერგავს რწმენას და ზრდის მის კომპეტენციას. თუ მოსწავლის ნამუშევარი სუსტია, გამოიყენეთ დიპლომატია და უთხარით მას, რომ თქვენ გჯერათ მისი შესაძლებლობებისა და მომავალში ის აუცილებლად მიაღწევს წარმატებას.

თუ თქვენ გინდათ იყოს აკურატულები და თქვენმა მოსწავლეებმა აკეთონ საქმე კარგად და უფრო უკეთესად, მომავალში გაითვალისწინეთ შემდეგი ნაბიჯები:

- ❖ დაავალეთ მოსწავლეს, მოცემული ამოცანის გადასაჭრელად მოძებნოს თუნდაც ერთი სწორი გზა;
- ❖ შეუქმენით მას ისეთი პირობები, რომ მთლიანად მიაპყროს ყურადღება მიცემულ დავალებას;
- ❖ არ არის საჭირო ყოველ წუთს ჩასძახოთ: „განა ეს პასუხი სწორია?“ მიეცით მას საშუალება, თვითონ გამოასწოროს შეცდომა და მიაგნოს სწორ პასუხს.
- ❖ შეაქეთ მისი ნაბიჯ-ნაბიჯ წინსვლა.
- ❖ აუხსენით რა ვერ გააკეთა კარგად და როგორ მოიქცეს მომავალში უკეთ, რომ გააკეთოს.
- ❖ არ გამოხატოთ უკმაყოფილება შეფასებასთან ერთად. აუხსენით ემოციების გარეშე და დაეხმარეთ მათ დაგეგმონ მომავალი უკეთესად.
- ❖ რაც შეიძლება ხშირად ჩააგონეთ თქვენს მოსწავლეებს, რომ მათ „ყველაფერი კარგად გამოუვათ“;
- ❖ მიეცით მათ საშუალო სირთულის დავალება, რომელიც არც ძალიან ეძნელებათ და არც ძალიან ეადვილებათ. წარმატების შემთხვევაში ისინი საკუთარი თავის რწმენით აღივსებიან;
- ❖ დაეხმარეთ მოსწავლეებს გაიგონ, რომ ისინი დავალებას აკეთებენ არა თქვენთვის, არამედ საკუთარი წარმატებისთვის.
- ❖ გამოავლინეთ რეალური ინტერესი და არა ფორმალური ყურადღება მოსწავლის წარმატებისადმი;
- ❖ აღნიშნეთ მისი მიღწევები და არა მხოლოდ სამუშაოში მონაწილეობა;

მასწავლებლის მიერ დაშვებული შეცდომები

მასწავლებელი კითხვების დასმის დროს შეიძლება უშეებდეს ისეთ შეცდომებს, რომლებიც უარყოფითად მოქმედებენ მოსწავლეთა თვითშეფასებაზე და ხელს უშლის შედეგების მიღებას.

გავრცელებული შეცდომები, რომელსაც უშვებს გაკვეთილის მსვლელობის დროს:

- ❖ მოსწავლეს არ უყურებს;
- ❖ კითხვებს სწრაფად სვამს;
- ❖ გულისყურით არ უსმენს;
- ❖ აძლევს კითხვებს და თავად პასუხობს;
- ❖ კითხვებს მხოლოდ წარმატებულ მოსწავლეებს აძლევს;
- ❖ კითხვებს შენატორული ტონით აძლევს;
- ❖ მოსწავლეებს ფიქრის საშუალებას არ აძლევს;
- ❖ მოსწავლეთა პასუხებს იგნორირებას უკეთებს;
- ❖ მოსწავლეთა პასუხებზე დასკვნებს არ აკეთებს;
- ❖ და ა. შ.

გაბედული მოსწავლეები უფრო ხალისით პასუხობენ კითხვებზე და დომინირებენ გაკვეთლის მსვლელობის დროს, მორცხვი მოსწავლეები კი ცდილობენ, თავი აარიდონ პასუხის გაცემას. შედეგად უფრო გაბედულები და თავის თავში დარწმუნებულები დომინირებენ გაკვეთილზე, მოსწავლეების გარკვეული ნაწილი კი პასიურობს. მათ ჰგონიათ, რომ აქეთ არჩევანის უფლება და შეუძლიათ, არ ჩაერთონ აქტიურად გაკვეთილის პროცესში, ამის მიზეზი შეიძლება იყოს ის, რომ ისინი ან დარწმუნებული არ არიან საკუთარ შესაძლებლობებში, ან არ სურთ გაკვეთილში ჩართვა, ან ფიქრობენ: „დაე, სხვებმა აკეთონ“. პირდაპირი უარყოფითი შენიშვნები გაკვეთილზე, ხშირ შემთხვევაში სტიმულს აძლევს ბიჭების აგრესიას და თრგუნავს გოგონებს ან მორცხვ მოსწავლეებს.

პროფესიონალ მასწავლებელს შეუძლია ამ პრობლემის მოგვარება. როდესაც მასწავლებელი კითხვას სვამს, ის დარწმუნებული უნდა იყოს, რომ ყველა მოსწავლე ფიქრობს პასუხზე და არა მხოლოდ ისინი, რომლებიც აქტიურობენ და დაჟინებით ითხოვენ მათგან პასუხის მოსმენას.

კიდევ ერთი საშიშროება, რომელიც მასწავლებელმა თავიდან უნდა აიცილოს, არის ის, რომ პასუხის გაცემა არ მოსთხოვოს იმ მოსწავლეს, რომელმაც, მისი აზრით, იცის სწორი პასუხი. დაუშვებელია, სუსტ მოსწავლეებს არ მიეცეთ თუნდაც არასწორი პასუხის გაცემის საშუალება, თუ ასე მოვიქცევით, ის ვერ შეძლებს წინსვლას. კითხვის სირთულიდან გამომდინარე, მასწავლებელს შეუძლია, პასუხის გასაცემად მოიწვიოს უფრო ძლიერი მოსწავლე, მაგრამ მთლიანი კლასის ჩართვა გაკვეთილის პროცესში მისი მოვალეობაა.

არის შემთხვევები, როდესაც მასწავლებელი მოსწავლეთა მცირე ჯგუფს უსვამს კითხვებს, ხოლო დანარჩენებს კი იგნორირებას უკეთებს. ხანდახან, მასწავლებელი სვამს შეკითხვებს, რომელიც მოსწავლეებისთვის გაუგებარია, რადგან მათ სიტყვების მნიშვნელობა არ ესმით, ან მათთვის კითხვა რთული გასაგებია.

შესაძლოა მასწავლებელმა იფიქროს, რომ მოსწავლის ხში-

რო შექება არის საფუძველი თვითშეფასების გამომუშავების.

მაგალითად, როგორიც არის „ყოჩაღ!“ „კარგია“ და ა.შ.

მოსწავლეები ყოველთვის ხვდებიან, ამბობს მასწავლებელი მართლს, თუ შექებით ცდილობს მათ მანიპულირებას. მასწავლებლის ასეთი ქცევა არ აძლევს მოსწავლეებს საშუალებას ობიექტურად შეაფასონ საკუთარი შესაძლებლობები, რადგან მათ არ იციან კონკრეტულად რა არის კარგი მათ ნაშუქეარში თუ პასუხში.

დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს მასწავლებელმა სთხოვა გაეკეთებინათ თავიანთი ნახატების პრეზენტაცია. მასწავლებლს გადაწყვეტილი აქონდა ყველა მოსწავლე წახალისებინა. თითოეული მოსწავლის გამოსვლის შემდეგ ის ამბობდა ძალიან მომწონს დიდი მადლობა კარგი ნახატია. ბოლო ბავშვების ნახატების პრეზენტაციის შემდეგ უკვე თავად ბავშვები იძახოდნენ „ძლიან მომწონს რა კარგია“.

მასწავლებელი დაბნეული ჩანდა, იმით, რომ მოსწავლეები მის სიტყვებს იმეორებდნენ. ეს კი იმიტომ მოხდა, რომ დროთა განმავლობაში მოსწავლეებისათვის მასწავლებლის შექება მნიშვნელობა დაკარგა, რადგან ის არ იყო ინდივიდუალური. მასწავლებელს, რომ ეთქვა: „რა მშვენიერი და უცნაური ფერებია შენს ნახატზე ნინო.“ ან „რა მხიარული გოგონაა. ნახატზე კარგად ჩანს როგორ იღიმება. ამის დახატვა იოლი არ არის.“, „მართალია შენს ნახატზე ერთი ხეა მხოლოდ, მაგრამ საკმაოდ მაღალია და მე ეხედავ, რომ მასზე პატარა ჩიტუნას ბუდე გაუკეთებია. როგორც ჩანს დაკვირვებული ხარ და შეგიმჩნევია ბუდეები და ფრინველები ხეებზე“ და ა.შ.

მასწავლებლები და მშობლები უნდა ცდილობდნენ ბავშვის შესაძლებლობების, რაც შეიძლება, სწორ და ადეკვატურ შეფასებას. მასწავლებელმა უნდა წახალისოს მოსწავლე, მაგრამ ეს წახალისება მოსწავლის ინდივიდუალურ თავისებურებებს აუცილებლად უნდა ასახავდეს.

მასწავლებლები ხშირად აძლევენ მოსწავლეებს შემდეგი სახის შენიშვნებს:

- ❖ „კარგია, მაგრამ უკეთესიც შეიძლება“;
- ❖ „კარგია, რომ ბევრს კითხულობ“;
- ❖ „მეტი მუშაობა გჭირდება საკუთარ თავზე“.

ასეთი ტიპის კომენტარები ვერ ეხმარება მოსწავლეს უკეთესობისაკენ სვლაში. შესაძლოა, მან სცადოს გამოსწორება, მაგრამ წარმატებებს ვერ მიაღწიოს, რადგან მასწავლებლის კომენტარები კონკრეტული კი არა, ზოგადი და არაფერისმომცემი იყო.

მეგობრობა და მისი მნიშვნელობა

ზოგიერთ ბავშვებს მუდმივად არ სწყალობს ბედი ახლო მეგობრული ურთიერთობების დამყარების დროს. ბავშვებს, რომლებიც გარიყულები არიან თანატოლების მიერ, უჩნდებათ რისკი სოციალურ ადაპტაციასთან დაკავშირებით. საბედნიეროდ არა ყველა გარიყული მოზარდი რჩება მეგობრის გარეშე. კვლევები ადასტურებს, რომ თუნდაც ერთი მეგობრის ყოლა ეხმარება მოზარდს გადალახოს მარტოობისა და სხვა თანატოლთა უარყოფითი დამოკიდებულებით გამოწვეული ემოციები.

განვიხილოთ შემთხვევა, რომელშიც ასახულია, თუ როგორ უკავშირდება გაკეთილზე მოსწავლის არასასურველ ქცევას მეგობრების შეძენის სურვილი.

მასწავლებელი დაბნეულია და არ იცის როგორ შეაჩეროს მე-3 კლასელი დათო, რომელიც მუდმივად ცდილობს შეასრულოს კლოუნის როლი კლასში და აცინოს ბავშვები.

რა შეიძლება იყოს დათოს ასეთი ქცევის საფუძველი? მასწავლებელმა დაიწყო დათოზე დაკვირვება და ჩანიშვნების გაკეთება. ასევე სთხოვა დათოს, ჩაენიშნა ის. რაც გაუხარდებოდა და რაც ეწყინებოდა სკოლაში ყოფნის დროს. დათო და მასწავლებელი შეთანხმდნენ, რომ ისინი ერთმანეთს გააცნობდნენ თავიანთი დაკვირვების მონაცემებს კვირის ბოლოს .

მასწავლებლის დაკვირვების ფურცელი ასე გამოიყურებოდა:

- ❖ მოსწავლე ტრაბახობს, რომ დაამთავრა დავალების შესრულება (ჩეულებრივ ტყუის);
- ❖ სვავს არასაჭირო კითხვებს;
- ❖ იმეორებს სულელურად ერთსა და იმავე დასაბუთებას;
- ❖ არის შეუსაბამოდ გროტესკული.

მოსწავლის ჩანიშვნებში აღნიშნული იყო შემდეგი:

- ❖ მეწყინა, როდესაც მოსწავლეებმა არ წამიყვანეს;
- ❖ მეწყინა, რომ მოსწავლეები არ მიმჩნევენ და არ მიხსნიან რაღაცეებს;
- ❖ მე მიხარია, როდესაც ბავშვები იცინიან ჩემს ხუმრობაზე.

მოსწავლისა და მასწავლებლის შეხვედრის შემდეგ მასწავლებლისათვის ნათელი გახდა, რომ დათოს აქვს სურვილი მეგობრებმა მიაქციონ მეტი ყურადღება და ამიტომ ცდილობს იყოს სასაცილო. ბავშვს სჭირდება დახმარება, რათა შეიძინოს მეგობრები. ამიტომ მასწავლებელმა დასახა სპეციალური მიზანი მეგობრობის ხელშესაწყობად.

მასწავლებელი ეკითხება დათოს, როგორ ფიქრობ, როგორ დაგეხმარო, რომ არ დასვა ამდენი შეკითხვა და რომ არ მოიქცე, როგორც კლოუნი და თავი არ მოაბეზრო სხვებს? მოსწავლეს ამაზე პასუხი არ აქვს.

მასწავლებელი სთვაზობს მას კონკრეტულ აქტივობებს და პროექტებს, რომელსაც ის შეასრულებს პატარა ჯგუფში, რაც დაეხმარება მას იყოს მიღებული და ჩართული.

მოსწავლის მიღება ჯგუფის მიერ არის ერთი საკითხი, მეორე საკითხი მდგომარეობს იმაში, რომ შესაძლოა მოსწავლეს უჭირს, ჯგუფში წესების დაცვა. მასწავლებელი წარმართავს დისკუსიას ორივე საკითხზე.

მასწავლებელს გამოჰყავს რამდენიმე ბავშვი და სთხოვს ჩასჭიდონ ერთმანეთს ხელები და გააკეთონ წრე. ერთ-ერთ ბავშვს სთხოვს გაარღვიოს წრე და თავადაც ჩადგეს წრეში. აქტივობის დასრულების შემდეგ მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეს, თუ რას გრძნობდა, როდესაც ცდილობდა წრეში ჩადგომას

და იყო თუ არა ეს მისთვის ადვილი. მოსწავლემ აღწერა, რომ მას გაუჭირდა წრეში ჩადგომა, რადგან წრეში მდგომი თანატოლები წინააღმდეგობას უწევდნენ. მას დასჭირდა ენერგიის დახარჯვა იმისათვის, რომ წრეში ჩამდგარიყო.

მასწავლებელი შემდეგ ხსნის, რომ ყველას სჭირდება ენერგიის დახარჯვა იმისათვის, რომ გახდეს ჯგუფის წევრი. ანუ პიროვნების ქცევა უნდა გახდეს ჯგუფისთვის მისაღები. თავის მხრივ ჯგუფმაც უნდა შეუწყოს ხელი ახალი წევრის მიღებას და არ უნდა გაუწიოს წინააღმდეგობა.

შემდეგ მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: როგორი გრძნობა ეუფლებათ, როდესაც მათ თანატოლები არ ელაპარაკებიან და არ ათამაშებენ?

რას აკეთებენ სხვა ბავშვის მისაღებად ჯგუფში? მოსწავლეები ყოველთვის პატიოსნები არიან პასუხების გაცემის დროს.

მასწავლებელი უბრუნდება საკითხს „თუ შენ იქცევი ცუდად და ხალხს არ მოსწონხარ, როგორ უნდა მოიქცე?“ ამას მოჰყვება ხოლმე მშვენიერი დიკუსია. რომლის დროსაც მასწავლებელი სთხოვს მათ დაასახელონ ერთი შემთხვევა, რომელიც ნიშნავს ცუდ მოქცევას და ერთი რომელიც აღწერს კარგ მოქცევას.

„თუ ვინმე ზოგჯერ მოიქცევა ცუდად, არის ეს სამართლიანი მიზეზი, არ იქნას მიღებული ადამიანების მიერ?“

„რა გსურს, რომ ადამიანებმა იცოდნენ შენ შესახებ, ანუ იმის შესახებ, რასაც შენ თვლი, რომ კარგად აკეთებ და მათ ეს არ იციან?“

ასეთი კითხვით მასწავლებელი აძლევს მოსწავლეებს საშუალებას გაუმხილონ საზოგადოებას თავიანთი სიძლიარე, მისწრაფება, განსაკუთრებული უნარ-ჩვევა, ინტერესი. ეს ეხმარება აჩვენონ თავიანთი პოზიტიური თვისებები თანატოლებს.

მასწავლებელი სთხოვს მათ, დაახასიათონ საკუთარი თავი შემდეგი მახასიათებლებით

მე მიყვარს -----კეთება

მე კარგად გამოძღის -----

მე მხიარული ვარ, რადგან -----

ჩემი მეგობარი ან მეგობრები არიან -----

მე მინდა დაეუმეგობრდე -----

რადგან მას ასევე მოსწონს -----

მე მინდა დაეპატიჟო მეგობრები -----სათამაშოდ

მასწავლებელი ეცნობა მოსწავლეების ნაწერებს და იქმნის წარმოდგენას მათ სურვილებზე. მოსწავლეების სურვილები, მისწარაფებები და ინტერესები შეუძლია გამოიყენოს მოტივაციის გასაზრდელად. ასევე მას შეუძლია დაინახოს პრობლემები, რომელიც მოსწავლეს გააჩნია და დაეხმაროს მის დაძლევაში.

თანატოლების ზეგავლენა

მე-7 კლასელები მუდმივად ბაძავენ ერთმანეთს და იმისათვის, რომ არ გარიყონ თანატოლებმა, ცდილობენ არ იყვნენ განსხვავებული და დაიცვან ის ნორმები, რომელიც მათ ჯგუფებში არის მიღებული.

მაგალითად, თინეიჯერ გოგონებში არ არის მიღებული თბილად ჩაცმა. ზამთარში. ეს ცუდ ტონად ითვლება. ზამთარში, მიუხედავად იმისა, რომ მათ სცივათ, მაინც ხალვათად ჩაცმულები დადიან სკოლაში.

ბავშვები 10-12 წლის ასაკში ცდილობენ შექმნან თავიანთი იმიჯი, რომელიც ორიენტირებულია ზოგიერთ თანატოლზე. ხშირად ეს სტანდარტები იწვევს მშობლებისა და მასწავლებლების გულისწყრომას. ეს ის პერიოდია, როდესაც მოზარდები ცდილობენ თვითგამოხატვას და მათ წინაშე იშლება ახალი შესაძლებლობები. მშობლები და მასწავლებლები ამ დროს უნდა იყვნენ უფრო მომთმენნი. ეს არის ყველაზე რთული პერიოდი სასკოლო ცხოვრებაში. ყველა მასწავლებლმა, რომელიც ასწავლის მე-7 და მე-8 კლასებს, იცის რა სირთულეებს აქვს ადგილი. მოსწავლეები გამოირჩევიან განსაკუთრებული უდისციპლინობით და სწავლაზე გულის აცრუებით. მასწავლებლის და მშობლის მიზანი ამ დროს უნდა იყოს მოზარდის თანადგომა და დახმარება.

გაითავლისწინეთ ის, რომ თქვენ არ უნდა დანებდეთ მოზარდების გავლენას და ამავე დროს არ დაიწყოთ შეგონებები. მოზარდებმა შეიძლება იცოდნენ ის, რომ ესა თუ ის ქცევა არ არის კარგი, მგრამ დაემორჩილნ თანატოლების ზეწოლას. მაგალითად: ვერ თქვან უარი სიგარეტის მოწევაზე, რომელიც მათ თავდაპირველად საოცრად არ სიამოვნებთ. ასწავლეთ თქვენს შვილებს და მოსწავლეებს უარის თქმა. გაუწიეთ თანაგრძნობა ბავშვს იმაში, რომ მას სურს იყოს თანატოლთა გუნდის წევრი. აუხსენით, რომ თქვენც იმავეს განიცდით რასაც ბავშვი, როდესაც არ გიღებენ კამპანიაში.

მოზარდები, რომლებსაც შეუძლიათ თანატოლებს უთხრან უარი ცუდი საქციელის ჩადენაზე, თავიდან უხერხულობას გრძნობენ, მაგრამ დროთა განმავლობაში ხვდებიან, რომ მართლები არიან. მნიშვნელოვანია აუხსანთ მოზარდს რომელ მოქმედებას მოეწონებოდა ან არ მოეწონებოდა მისგან. მთავარია ვესაუბროთ განსჯის გარეშე, რათა მოვიპოვოთ მათი ნდობა. აუხსენით, რომ თქვენ როგორც მშობელი ან მასწავლებელი, ვერ შეუწყობთ ხელს მათ მავნე ჩვევების შეძენაში. მაგალითად: სიგარეტის მოწევა და ალკოჰოლის მიღება. ასევე თქვენი, როგორც მშობლის ან მასწავლებლის მოვალეობაა გააგებინოთ მოზარდს, რომ დაეხმარებით ნებისმიერ სიტუაციაში და ამიტომ არ უნდა დამალონ, როდესაც განიცდიან ჯგუფის ზეწოლას.

მნიშვნელოვანია აუხსნათ მოზარდს დაფიქრდეს და გადაწყვიტოს არის თუ არა ესა თუ ის ქცევა სამართლებრივად და მორალურად გამართლებული და ენებს თუ არა იგი მის ჯანმრთელობას.

განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა ჯგუფის წევრობას აქვს 11-12 კლასებში. ამ დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მოზარდისთვის მისდიოს ჯგუფის ნორმებს. ჯგუფის სტრუქტურა ხდება უფრო ფორმალური და ჯგუფის გაყვანის დაძლევა ძნელდება. შეიძლება გაჩნდეს სპეციალური მოთხოვნები ჯგუფის წევრობის მსურველების მიმართ. ამ დროს ჯგუფები შედგება ერთი სქესის წევრებისაგან. ბიჭებსაც და გოგონებსაც აქვთ თავიანთი სპეციფიკური ინტერესები.

ჩატარდა დაკვირვება ერთ-ერთ ბანაკში, სადაც მოსწავლეებმა მისვლისთანავე შექმნეს ჯგუფები. ამ ჯგუფებს სახელებიც კი დაარქვეს. დროთა განმავლობაში გაჩნდა ჯგუფებს შორის კონკურენცია და დაპირისპირება. ეს გაგრძელდა იქამდე, სანამ მასწავლებლებმა დაპირისპირებული ჯგუფები არ ჩართეს საერთო საქმიანობასა და თანამშრომლობაში. ამ კვლევის შედეგები ასახავენ ტიპიურ მდგომარეობას, რომელიც ერთნაირია და ვერცელდება ჯგუფებზე, რომლებიც იქმნება სკოლასა და უბანში.

მოსწავლეების პოპულარობას განსაზღვრავს მათი წარმატებები სწავლაში და ზოგიერთ შემთხვევაში სპორტული მიღწევები. პოპულარული მოზარდები შესასძლებლობები საშუალოზე მაღალია და ისინი კარგად სწავლობენ სკოლაში. სუსტი მოსწავლეები ხშირად ზღებიან დაცინვის ობიექტები ან მათ უბრალოდ უკეთუბენ იგნორიებას. ჯგუფში არ არიან პოპულარული ზედმეტად აგრესიული და მორცხვი მოზარდები. არავის მოსწონს მოჩხუბარ და აგრესიულ მოზარდებთან ურთიერთობა. ამიტომ ძალიან აგრესიულ მოზარდებს გაურბიან, რაც მათ უფრო მეტ აგრესიას იწვევს. ისინი ცდილობენ ძალის გამოყენებით დაიმკვიდრონ თავი ჯგუფში, რადგან დარწმუნებით ამას ვერ ახერხებენ.

მორცხვი მოზარდები რისკავენ გახდნენ ქრონიკული მსხვერპლნი და მუდმივად ესხმოდნენ თავს მათ არა მხოლოდ ჩხუბისთავეები, არამედ ჩეულებრივი მოზარდებიც.

სწორედ მორცხვი მოზარდებისთვის არის დამახასიათებელი არასოციალური ქცევები და ისინი ყველაზე მეტად განიცდიან მიუღებლობას თანატოლების მხრიდან. ისინი როგორც წესი, თავს უფრო მეტად გრძნობენ მარტო და ძალიან არიან შეწუხებული თავიანთი ურთიერთობებით გარშემო მყოფებთან, ვიდრე თანატოლების მიერ უარყოფილი აგრესიული ბავშვები.

მოზარდებს, რომლებიც მისდევენ ჯგუფის ნორმებს ახასიათებთ საერთო თვისებები. ისინი გამოირჩევიან სხვადასხვა არასრულფასოვნების კომპლექსით და არასაკმარისი ეგოს ძალით. ასეთი მოზარდები, როგორც წესი, უფრო დამოკიდებულები არიან სხვებზე და უფრო შფოთიანები არიან და მგრძნობიარენი მათ მიმართ სხვების მოსაზრებებისა და მინიშნებების მიმართ. მოზარდები ასეთი თვისებებით მიდრეკილი არიან მუდმივად საკუთარი ქცევისა და მეტყველების კონტროლისაკენ. ისინი განსაკუთრებით არიან შეწუხებული იმით, თუ როგორ გამოიყურებიან თავიანთი თანატოლების თვალში და ხშირად ადარებენ თავს თანატოლებს.

მასწავლებლის როლი თვითშეფასების განვითარებაში

დაეხმარეთ თქვენს მოსწავლეებს თვითშეფასების გამომუშავებაში, რაც მნიშვნელოვანი ამოცანაა მასწავლებლისთვის. თუმცა აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ძირითადად მასწავლებლებს ეს საკითხი მნიშვნელოვნად არ მიაჩნიათ და ამიტომ არ მუშაობენ ამ მიმართულებით. იმისათვის, რომ თქვენმა მოსწავლეებმა იგრძნონ თავი სრულფასოვნად საჭიროა პქონდეთ ადეკვატური თვითშეფასების უნარი.

აარჩიეთ დრო, რომელსაც თქვენ დაუთმობთ მოსწავლეს. შეხვედრით მას ინდივიდუალურად მოუსმენთ მას ყურადღებით. შეხვედრის დროს არ დასვით დახურული კითხვები, რომელიც მხოლოდ არას და დიასხს ითხოვს პასუხად. ღია კითხვები ხელს შეუწყობს ურთიერთობის გაგრძელებას და დისკუსიას. ღია კითხვების დასმის შემდეგ მიეცით მოსწავლეს საშუალება წაიყვანოს საუბარი. არ დაგავიწყდეთ მოსწავლისათვის თვალეში ყურება. მიაქციეთ ყურადღება თქვენს ემოციებს, პოზას, ტონს და ხმის სიმაღლეს.

ნუ მიიღებთ გადაწყვეტილებას მოსწავლის მაგივრად. მან თავად მიიღოს გადაწყვეტილება ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით. საკუთარი პრობლემების გადაწყვეტის სწავლა ზრდის თვითშეფასებას.

მასწავლებელი არ შეიძლება იყოს ინსპექტორი. ამით ვერ გააუმჯობესებს მოსწავლეთა თვითშეფასებას. მასწავლებელი ხშირად უნდა იყენებდეს განმავითარებელ შეფასებას და ამის საფუძველზე აძლევდეს მათ რჩევებს. წარმატებულმა მასწავლებელმა კარგად იცის, რაზდენად ღიდი მნიშვნელობა აქვს უკუკავშირს და როგორ ზრდის იგი მოსწავლეთა მოტივაციას და მათ ჩართულობას. იმისათვის, რომ მოსწავლეს ვასწავლოთ სწავლა, აუცილებელია, მან ეს შეძლოს თვითშეფასების საფუძველზე.

საუკეთესო შედეგს იძლევა მოსწავლეებში თვითშეფასების უნარის გამომუშავება. ამისათვის მათ უნდა აქონდეთ თავიანთი ნამუშევრების შეფასების საშუალება. მოსწავლე ეჩვევა საკუთარი პასუხის შემოწმებას, თვითკონტროლს და ხვდება, თუ სად დაუშვა შეცდომა. ასეთი სამუშაოების შესრულებით მოსწავლეებს უყალიბდებათ სწორი დამოკიდებულება შეცდომის მიმართ. მას უნდა ესმოდეს, რომ მხოლოდ შეცდომების გასწორებით არის შესაძლებელი მისი თვითგანვითარება. ასეთი დამოკიდებულების ჩამოსაყალიბებლად მასწავლებელი შეცდომების გასწორების დროს ყოველთვის კორექტულია და ახსოვს, რომ მოსწავლეს აქვს შეცდომის დაშვების უფლება. გააძხნევეთ მოსწავლეები მაშინაც კი, როცა ისინი კერ აღწევენ სასურველ შედეგს.

ძალიან უჭირთ მასწავლებლებს ამ თვითშეფასების გასავითარებლად დროის გამოძებნა და სისტემატიური ხასიათის მიცემა. ქვემოთ მოცემულია გაკვეთილის გეგმა, რომლის მიზანია მოსწავლეებში თვითშეფასების უნარ-ჩვევის გამომუშავება.

გაკვეთილის გეგმა

თემა: თვითშეფასება

გაკვეთილის მიზანია მოსწავლეებმა შეძლონ:

1. ახსნან, რას ნიშნავს თვითშეფასება;
2. გაანალიზონ საკუთარი სიძლიერე და სისუსტე;
3. განხილვა იმისა, თუ რა როლს თამაშობს თვითშეფასება ჯანმრთელი და ბედნიერი ცხოვრებისათვის.

სამუშაო მასალა:

ქალაქი, ფურცელი, მარკერი,

გაკვეთილის მსვლელობა:

1. ჰკითხეთ მოსწავლეებს, რა იციან ტერმინზე თვითშეფასება. დაწერეთ მათი იდეები დაფაზე. დაეხმარეთ მოსწავლეებს გაიგონ ის, რომ თვითშეფასება დამოკიდებულია იმაზე თუ როგორ გვესმის და როგორ ვაფასებთ საკუთარ თავს.
2. უთხარით მოსწავლეებს, რომ პირველი ნაბიჯი ადეკვატური თვითშეფასების გამოსამუშავებლად არის საკუთარი დადებითი და სუსტი მხარეების გამოვლენა. ეს აჩვენებს მათ, რომელი მიზნების მიღწევა შეუძლიათ რეალისტურად, რომელი ასპექტებია, რომელიც უშლით ცხოვრების წესის გაუმჯობესებას. უთხარით მოსწავლეებს ცოდნა საკუთარი თავის შესახებ ეხმარება მათ, ჩაუყარონ საფუძველი მაღალ თვითშეფასებას.
3. მოსწავლეებმა ერთ გაკვეთილზე უნდა დაასრულონ საკუთარი თავის აღწერა, რაც დაეხმარება მათ უკეთ შეისწავლონ

საკუთარი პერსონა. თქვენ ამრავლებთ სამუშაო ფურცლებს და უროგებთ მას მოსწავლეებს.

4. მიეცით მოსწავლეებს დრო არა უმეტეს 10-15 წუთისა იმი-სათვის, რომ დაასრულონ აღწერა. შემდეგ სთხოვეთ მოსწა-ვლეებს მოაგროვონ ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, თუ რა ისწავლეს საკუთარი თავის შესახებ, დაწერონ პა-ტარა მოთხრობა და გამოხატონ ილუსტრაციით, ვინ არიან თავად. მიეცით ფურცლები, ფლომასტერები, ფანქრები. სა-მუშაო სრულდება 20 წუთში.
5. შემდეგ გაკვეთილზე სთხოვეთ მოხალისე მოსწავლეს გაუ-ზიაროს სხვებს საკუთარი ნამუშევარი და თავისი პერსო-ნალური რეფლექსია კლასს.
6. კითხეთ მოსწავლეებს, რა ისწავლეს საკუთარი თავის შე-სახებ? როგორ გამოიყენებენ ამ ინფორმაციას ცხოვრებაში? როგორ იმოქმედებს მათ მიერ დასმულ მიზნებზე? უთხარით მათ, რომ თვითშეფასების გასავითარებლად აუცილებელია, იცოდნენ საკუთარი სიძლიერე და სისუსტე.
7. დაასრულეთ გაკვეთილი შემდეგი კითხვით: რა როლს ანიჭებთ თვითშეფასებას იმისათვის, რომ ჯანმრთელად იცხოვროთ? თუ მოსწავლეებს აქვთ კარგი დამოკიდებულე-ბა საკუთარი თავის, მეგობრების, ვარჯიშის, ჯანმრთელი კვების მიმართ და ნეგატიური ნარკოტიკების და მოწვევისა და დაღუპვის მიმართ. როგორ ფიქრობთ, რატომ ხდება ასე? დაეხმარეთ მოსწავლეებს გაიგონ, რომ თუ მათ აქვთ მაღა-ლი თვითშეფასება ისინი უფროთხილდებიან საკუთარ თავს.

სამუშაო ფურცელი

პირადი დახასიათება

სასწავლო საგანი

1. მე მომწონს -----
2. მე არ მომწონს -----
3. მე კარგი ვარ -----
4. მე არ ვარ კარგი -----
5. მე კარგი ვარ ამ საგანში, მაგრამ არ მომწონს ის -----
6. მე არ ვარ კარგი ამ საგანში, მაგრამ მომწონს ის -----

აქტივობები

1. მე მომწონს -----
2. მე არ მომწონს -----
3. მე კარგი ვარ -----
4. მე ცუდი ვარ -----
5. მე კარგი ვარ ამ აქტივობაში, მაგრამ არ მომწონს იგი -----

6. მე არ ვარ კარგი ამ აქტივობაში, მაგრამ მომწონს იგი -----

7. მე მირჩევნია ვიყო ჩართული ინდივიდუალურ სამუშაოში
----- ან ჯგუფურში -----

უფროსებთან და მეგობრებთან ურთიერთობა (გთხოვთ, შემოხაზოთ პუნქტები, რომელსაც ეთანხმებით)

1. მე მთლიანად ვარ მიღებული და მოწონებული;
2. მე ნაწილობრივ ვარ მოწონებული;
3. მე მყავს ჯგუფი მეგობრების;
4. მე მირჩენია მყავდეს ერთი მეგობარი;
5. მე ვარ ლიდერი;
6. მე ვარ შემსრულებელი;
7. მე უპირატესობას ვანიჭებ ადამიანებს, რომლებსაც მოსწონთ ის, რაც მე;
8. მე უპირატესობას ვანიჭებ ადამიანებს, რომლებსაც მოსწონთ ჩემგან განსასხვავებული რაღაცეები;
9. მე ვიღებ დახმარებას, ჩემთვის მნიშვნელოვანი ადამიანებისგან;
10. მე ვიღებ დახმარებას, თანატოლებისგან ჯგუფისგან.

დასვენება

მე ვისვენებ, როცა -----

მე მიყვარს დასვენება მარტო -----

მე მიყვარს დასვენება ხალხთან ერთად -----

ამ -----

აქტიუობის შემდეგ მე ვარ მშვიდად.

კითხვები დისკუსიისთვის.

შენი მახასიათებლების ანალიზის შემდეგ როგორ ფიქრობ, გაქვს მაღალი თუ დაბალი თვითშეფასება? (მოსწავლეებს შეუძლიათ ეს ინფორმაცია შეინახონ საიდუმლოდ. მათ მხოლოდ უნდა იფიქრონ ამ საკითხებზე იმისათვის, რომ უკეთ შეისწავლონ საკუთარი თავი.)

რას ფიქრობ თვითშეფასებასა, ალკოგოლიზმსა და ნარკომანიას შორის კავშირზე? როგორ ფიქრობ, როგორი თვითშეფასების ადამიანებს ახასიათებთ ეს? მოიტანეთ არგუმენტები თქვენი მოსაზრების დასაცავად.

გყავთ ისეთი მეგობრები, რომლებსაც აქვთ დაბალი თვითშეფასება?

რას გააკეთებდით თქვენი მეგობრის დასახმარებლად ანუ თვითშეფასების ასაწევად?

შეფასება

გამოიყენეთ ქვემოთ მოცემული კრიტერიუმები იმისათვის, რომ შეაფასოთ თქვენი მოსწავლეების ჩართულობა საკლასო დისკუსიაში, მათი განწყობა თავიანთი დახასიათების მიმართ. დააჯგუფეთ მოსწავლეები სამი კატეგორიის მიხედვით

1. მისი ჩართულობა საკლასო დისკუსიაში იყო მაღალი. აქვს დადებით განწყობას თავისი პერსონალური დახასიათების მიმართ, ყურადღება გაამახვილა შედეგებზე, მახასიათებლებიდან გამომდინარე.
2. თავშეკავებულად იყო ჩართული. ძირითადად ამჟღავნებდა პოზიტიურ განწყობას, საუბრობს შედეგებზე რამდენიმე მახასიათებლიდან გამომდინარე.
3. არ იყო ჩართული, პქონდა უარყოფითი განწყობა. ვერ შეძლო შედეგებზე საუბარი.

განვრცობა

გააკეთებინეთ მოსწავლეებს საზოგადოებრივი პროექტი ეს დაეხმარებათ მათ თვითშეფასების განვითარებაში. მაგალითად: მოსწავლეები ასწავლიან დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს, არიან სპორტული ჯგუფის მწვრთნელები ან ეხმარებიან ხელოვნების პროგრამაში, კითხვაში. ასევე მოსთხოვეთ შეადგინოს იმ ბავშვის განვითარების წრფე, რომელსაც ეხმარება. იყავით დარწმუნებული, რომ მოსწავლე რომელსაც ეხმარებიან, იქონიებს გავლენას მათ თავდაპირველ თვითშეფასებაზე. რამდენიმე თვის გასვლის შემდეგ კითხეთ მოსწავლეებს გაზარდა თუ არა მათი თვითშეფასება დაწყებითი კლასის მოსწავლეებთან ურთიერთობამ და მათთვის განუელმა დახმარებამ.

მოსწავლეთა თვითშეფასების მარტოვი ხერხები

I ხერხი

მოსწავლე აფასებს საკუთარ ნამუშევარს და აძლევს თანაკლასელს შესაფასებლად. შემდეგ აძლევს მასწავლებელს შესაფასებლად. თუ მოსწავლის, თანაკლასელისა და მასწავლებლის შეფასებები არ დაემთხვა, ერთად განიხილავენ, რატომ მოხდა აცდენა შეფასებაში.

II ხერხი

მოსწავლე ინიშნავს მასწავლებელთან ერთად მომავალ ტრიმესტრში მისაღებ ქულას. ხდება რეალურად მიღებული საბოლოო ქულისა და დაგეგმილის შედარება. მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს წარუმატებლობის მიზეზს დასახული მიზნის მიუღწევლობის შემთხვევაში.

III ხერხი

მოსწავლეები ასრულებენ სამუშაოს. მასწავლებელი სამუშაოს დასრულების შემდეგ, სთხოვს შეამოწმონ პასუხები და მთელ კლასს უკითხავს სწორ ვარიანტებს. მოსწავლეები ადარებენ საკუთარს. მიღებული შედეგების საფუძველზე მოსწავლეები აკეთებენ თვითშეფასებას. მასწავლებელი სთხოვს რამდენიმე მოსწავლეს, ახსნან შეცდომების დაშვების მიზეზები.

თვითშეფასების სქემები დაწყებითი კლასის მოსწავლეებისათვის

თვითშეფასების სქემა

რა გავაკეთე დღეს?
როგორ გავაკეთე?
ვისთან ერთად ვიმუშავე?
რა გავაკეთე კარგად?
რა მინდა, რომ უკეთ გავაკეთო?

თვითშეფასების სქემა მოსწავლეთა დამოკიდებულების გასარკვევად

ჩემი ყველაზე საყვარელი საქმიანობა კლასში /სახლში
მიყვარს ისეთი ადამიანები. რომლებიც
ყველაზე ძალიან მომწონს
მინდა ადამიანები იყვნენ

თვითშეფასების სქემა, რომელიც ოვსება კვირის დასასრულს

რა იყო ამ კვირას შენთვის ყველაზე სასიამოვნო?
რას გააკეთებდი ისეთს, რომ მომდევნო კვირა შენთვის უკეთესი იყოს?
რას გააკეთებდი ისეთს, რომ მომდევნო კვირა სხვისთვის უკეთესი იყოს?
რა მიგაჩნია შენს წარმატებად ამ კვირას?
რა ტიპის საკლასო სამუშაოთი ან დავალებით ისიამოვნე?
ჩამოთვალე სამი რამ, რაც ამ კვირას ისწავლე და რაც მთელი წელი დაგამახსოვრდება.

დავლების შესასრულებლად საჭირო უნარ-ჩვევების შესაფასებელი სქემა

სქემა ხშირად გამოიყენება მოსწავლეთა დასახმარებლად, რათა მათ გაანალიზონ დავლების შესასრულებლად საჭირო უნარ-ჩვევები. დავლების შესასრულებლად მათ ესაჭიროებათ დაგეგმვის, ორგანიზებისა და დამოუკიდებელი აზროვნების უნარ-ჩვევები.

თვითშეფასების კრიტერიუმები ფასდება 1 — 3

1 = ყველაზე რთული, 3 = ძალიან კარგად გამოძღვის.

დაგეგმვა

ჩანიშნული მაქვს ჩემი დავლება —————

არ მრჩება სკოლაში წიგნები და რეველები —————

კარგად მესმის, რა უნდა გავაკეთო დავლების შესასრულებლად ———

ორგანიზება

უუკეთეს ორგანიზებას ჩემს სამუშაოს —————

ვაწესრიგებ ჩემს სამუშაო ადგილს —————

ვიცი, რას გავაკეთებ პირველად, მეორედ და მესამედ —————

ერთსა და იმავე დროს ვმეცადინებო ———

დამოუკიდებელი აზროვნება

ეკითხულობ და მესმის, რა მომეთხოვება დავლების შესასრულებლად —————

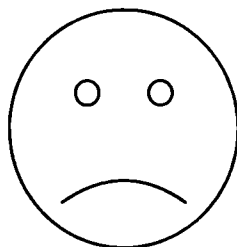
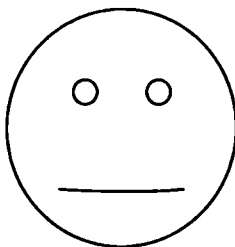
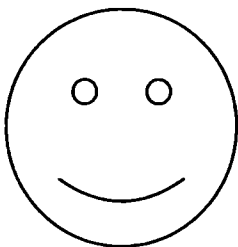
შემიძლია მივხედე, რა მჭირდება ———

დავლების შესასრულებლად შემიძლია გაეიხსენო ადრე ნასწავლი —————

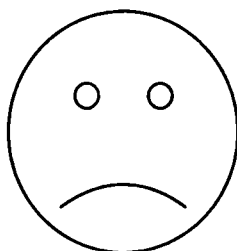
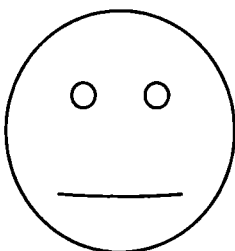
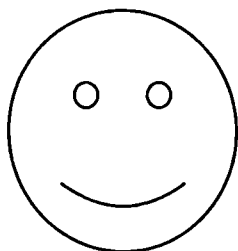
შემიძლია მივხედე, რაში მჭირდება დახმარება —————

გააფერადე:

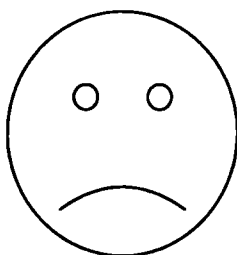
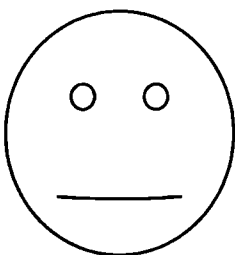
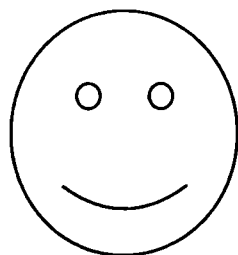
1. როდესაც ფიქრობ წიგნის წაკითხვაზე, რას გრძნობ?

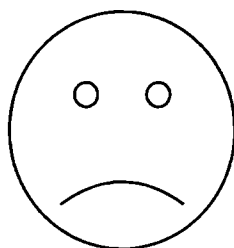
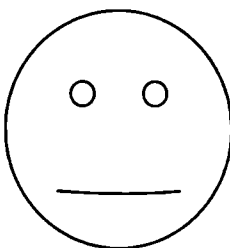
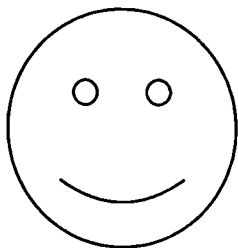
2. როდესაც მასწავლებელი გთხოვს წაიკითხო რაიმე, რას გრძნობ?

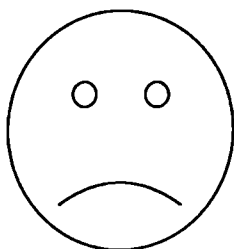
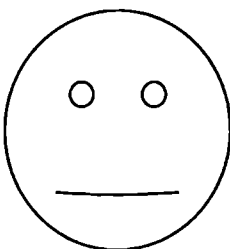
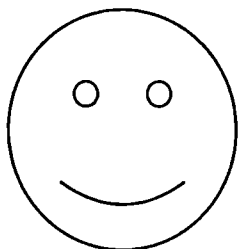
3. როდესაც კითხულობ და ახლი სიტყვები გხვდება, რას გრძნობ?

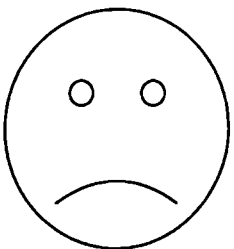
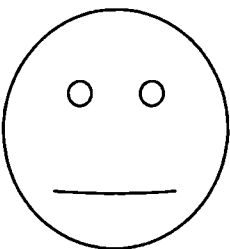
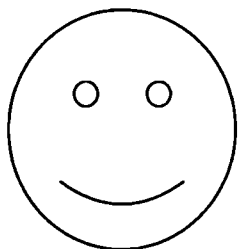
4. დილას სკოლაში წამოსვლის დროს რას გრძნობ?

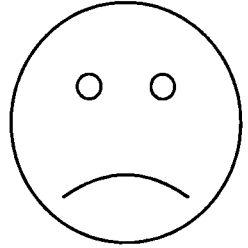
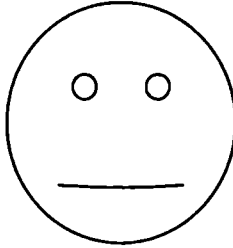
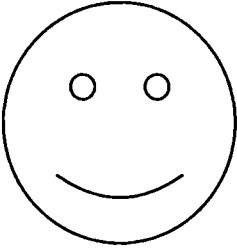
5. როდესაც დამოუკიდებლად მუშაობ, რას გრძნობ?

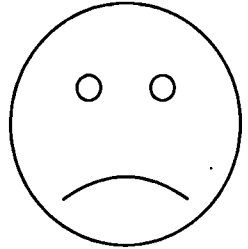
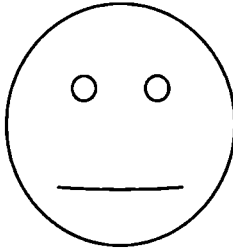
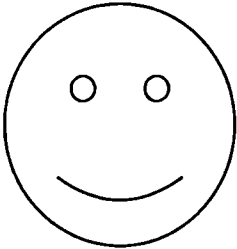
6. როდესაც სხვები გიკითხავენ, რას გრძნობ?

7. როდესაც მასწავლებელი გთხოვს წაკითხულის მოყოლას, რას გრძნობ?

8.ახლა რომ გთხოვთ წაკითხვა, თავს როგორ იგრძნობდი?

გამოყენებული ლიტერატურა

განათლების ფსიქოლოგია (დამხმარე სახელმძღვანელო პედაგოგური უნივერსიტეტის სტუდენტებისათვის) თბილისი 2005

Райс Ф. (2000) *Психология Подросткового и Юношеского Возраста*. Издательство Питер.

Крауз, Г., & Бокум, Д. (2004). *Психология Развития 9-ое издание*. Питер
Крауз, Г., & Бокум, Д. (2004). *Психология Развития 9-ое издание*. Питер

Thompson J. G. (2007). *The First-year Teacher's Survival Guide*. Jossey-Bass Teacher Publishers.

Charney R.S. (1992) *Teaching Children To Care Management in the Responsive Classroom*. Northeast Foundation for Children.

Gallas K. 'Sometimes I Can Be Anything~ Power, Gender, and Identity in a Primary Classroom. Published by Teachers College Press.

Wilson K. (1995) *Energizing Your Classroom*.

Roy F. Baumeister, Jennifer D. Campbell, Joachiml. Krueger, and Kathleen D. Vohs (2003) *Does High Self-esteem Cause Better performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?* Floridas State University; University of British Columbia, Vancouver, British Columbia: Brown University and University of Utah

Quist D. (2000) *Primary Teaching Methods*. Published by Macmillan Education LTD

Thomas A. Angelo K. Patricia Cross (1993) *Classroom Assessment Techniques*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Capel, S. Leask, M. and Turner, T.(2005) *Learning to Teach in the Secondary School*. London: Routledge

Tilson Walker, D. (2005) *Training manual for What Every Teacher Should know*. California: Corwin Press

www.childrens-self-esteem.com